

**Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Рівень вищої освіти - другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

**АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ДЖЕРЕЛО
ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВИ**

(тема кваліфікаційної роботи)

_____
(підпис)

Здобувачка вищої освіти
заочної форми здобуття освіти

Стинич Наталія Іванівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
(підпис)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук

Браславець Олексій Юрійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
(підпис)

*Завідувач кафедри фінансів, обліку
та фундаментальних економічних дисциплін*

доктор економічних наук, доцент

Овчар Петро Андрійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

Київ – 2023

ПЛАН

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	...3
ВСТУП.....	...4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ.....	...8
1.1.Сутність, функції та види митних платежів як інструменту митної політики держави та джерело формування її доходів.....	...8
1.2.Механізм переміщення і пропуску товарів через митний кордон України.....	...17
Висновки до розділу 1.....	...29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СПРАВЛЯННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ З ТОВАРІВ, ЯКІ ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ.....	...33
2.1. Фіскальна значимість та оцінка справляння мита в Україні	...33
2.2. Аналіз адміністрування ПДВ та акцизного податку як джерела доходів держав.....	...39
2.3. Ефективність адміністрування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянам.....	...50
Висновки до розділу 2	...57
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ	...60
Висновки до розділу 3.....	...66
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	...69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	...76
АНОТАЦІЇ.....	...83
ДОДАТКИ.....	...85

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДБУ – Державний бюджет України

ЄС – Європейський Союз

МКУ - Митний кодекс України

НБУ – Національний банк України

ПДВ – Податок на додану вартість

ПКУ – Податковий кодекс України

СОТ - Світова організація торгівлі

ВСТУП

Актуальність теми. Одним з головних джерел наповнення державного бюджету України є митні платежі, які отримує країна у результаті продажу товарів за кордон та переміщення товарів через митний кордон України.

Враховуючи постійні гео економічні зміни та заходи спрямовані на удосконалення процедур та механізмів переміщення товарів на законодавчому рівні запроваджуються змін в правилах оподаткування, механізмах адміністрування митних платежів та інших процедур, що пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон України. У такий спосіб Уряд намагається віднайти нові шляхи наповнення державного бюджету, з урахуванням боротьби з шахрайством, контрабандою, приховуванням прибутків, корупцією тощо. Саме тому питання адміністрування митних платежів та удосконалення механізму справляння податків як джерела формування доходів держави зазнає постійних змін.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Питання щодо визначення теоретичних основ адміністрування митних платежів та їх справляння з товарів, які переміщуються через митний кордон України (експорт-імпорт) є предметом цікавим для дослідження вченими та практиками. Питання пов'язані з дослідженням змісту та процедури адміністрування митних платежів, інтересу щодо наповнення державного бюджету розкриваються у наукових публікаціях: А. Абрамова, О. Годованець, Ю. Голинський, О. Гребельник, О. Браславець, І. Гуцул, А. Жаворонок, В. Мартинюк, М. Корнєєв, В.Муляр Т. Савчук, І. Штулер, В. Ченцов та ін. Проте, незважаючи на таку увагу постійного вивчення потребують такі питання як: пошук удосконалення механізму адміністрування митних платежів, ефективність адміністрування митних платежів, оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних основ адміністрування митних платежів, аналіз їх справляння з товарів, які експортуються-імпортуються через митний кордон України та удосконалення механізму адміністрування митних платежів задля формування

доходної частини бюджету. Визначена мета викликала постановку таких завдань:

- визначити сутність, функції та види митних платежів як інструменту митної політики держави та джерело формування її доходів;
- встановити механізм переміщення і пропуску товарів через митний кордон України;
- дослідити фіскальну значимість та здійснити оцінку справляння мита в Україні;
- провести аналіз адміністрування ПДВ та акцизного податку як джерела доходів держави;
- визначити ефективність адміністрування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами;
- запропонувати удосконалення механізму адміністрування митних платежів.

Об'єкт дослідження – сукупність економічних відносин у сфері фіскальної, податкової та митної політики держави.

Предметом дослідження – адміністрування митних платежів як джерела формування доходів держави.

Методи дослідження. Вирішення поставленим завдань досягнуто на основі застосування загальнонаукових методів *наукової абстракції* (при дослідженні питання процедури адміністрування митних платежів та удосконалення механізму їх адміністрування), *індукції та дедукції* (при визначенні ролі митних платежів як інструменту формування доходу держави, визначення проблем адміністрування мита, ПДВ та акцизного податку тощо), *аналізу та синтезу* (при оцінці справляння мита в Україні), *порівняння* (при визначенні ефективності адміністрування митних платежів та оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами), *вибіркового обстеження й групування* (при пропозиціях щодо удосконалення механізму адміністрування митних платежів) та ін.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають в

теоретичному, аналітичному та оціночному обґрунтуванні та рекомендаційних пропозиціях щодо удосконалення механізму адміністрування митних платежів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці теоретичних і практичних пропозицій щодо удосконалення механізму адміністрування митних платежів, щодо оподаткування товарів при їх переміщенні через митний кордон України, що становить важливе джерело формування доходів держави.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота включає вступ, три розділи, висновки, анотації, список використаних джерел та додатки.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, основні завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, сформульовано елементи наукової новизни і практичне значення одержаних результатів та визначено структуру кваліфікаційної роботи.

В першому розділі кваліфікаційної роботи «Теоретичні основи адміністрування митних платежів» здійснено розкриття таких питань: сутність, функції та види митних платежів, як інструменту митної політики держави та джерело формування її доходів, та визначено механізм переміщення і пропуску товарів через митний кордон України.

У другому розділі кваліфікаційної роботи «Аналіз справляння митних платежів з товарів, які переміщуються через митний кордон України» здійснено розкриття таких питань: розкрито фіскальну значимість та оцінку справляння мита в Україні, проаналізовано адміністрування ПДВ та акцизного податку як джерела доходів держави, а також розкрито ефективність оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи запропоновано рекомендації щодо удосконалення механізму адміністрування митних платежів» здійснено розкриття таких питань.

Здійснені в роботі теоретичні та аналітичні дослідження дають змогу сформулювати висновки та рекомендації теоретичного, аналітичного та характеру, що відповідають визначеним завданням кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна робота викладена на 87 сторінках комп'ютерного тексту і складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел містить 66 позицій. Кваліфікаційна робота містить 12 рисунків, 22 таблиці.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

1.1. Сутність, функції та види митних платежів як інструменту фіскальної політики держави та джерело формування її доходів

Митні платежі є одним з інструментів фіскальної політики держави, що забезпечує формування дохідної частини державного бюджету. Саме митні платежі становлять основу економічних методів регулювання митної, фіскальної, податкової та зовнішньоекономічної діяльності держави.

Уся система платежів, в тому числі пов'язаних з митними операціями та зовнішньоторговельною діяльністю, входить до переліку та побудована на непрямих податках. Непрямі податки – встановлюються як надбавка до ціни товарів і послуг, їх розмір для окремого платника прямо не залежить від його доходів. [42]

В різні періоди науковці по різному визначали та трактували митні платежі. В таблиці 1.1. наведемо основні думки з цього приводу.

Таблиця 1.1.

Трактування науковцями визначення «митні платежі»

№	науковець	трактування
1.	Н. П. Кучерявенко [28]	Види зборів, відрахувань, платежів у разі перетину митного кордону України
2.	А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк [29]	Це своєрідна плата за виконання митницею своїх обов'язків і послуг, яка використовується для розвитку системи митних органів
3.	С.В. Волосович, Т.Д, Ліпихіна [4]	Система податків і зборів, якими обкладаються товари та інші предмети, що перетинають митний кордон
4.	О.П. Гребельник [10]	По-перше, об'єктом оподаткування зазвичай виступають не лише товари, а й інші предмети, що не є товарами. По-друге, деякі митні платежі не пов'язані з переміщенням товару через митний кордон, а сплачуються за надання митними органами певних послуг у сфері митно-тарифних відносин.

Джерело: складено автором за джерелами: 4, 10, 28, 29

Слід зазначити, що визначення сутності та змісту митних платежів найкраще проявляється при дослідженні їх функцій. Загалом функції митних платежів є похідними від функцій податків, тому несуть те саме навантаження і зміст у їх розумінні. До основних функцій, які є спільними належать:

- фіскальна функція;
- розподільча функція;
- регулююча функція;
- контрольна функція. [30]

Кожна з перерахованих функцій несе своє змістове навантаження та розкриває необхідність її здійснення. Наприклад, *фіскальна функція* забезпечує декілька важливих напрямів:

- формування частини фінансових ресурсів держави;
- забезпечення об'єктивних умов для утворення матеріальної основи функціонування суспільства;
- утворення грошових фондів держави. [32]

Розподільча функція митних платежів забезпечує декілька важливих напрямів:

- розподіл вартості валового внутрішнього продукту;
- забезпечення об'єктивних умов для утворення матеріальної основи функціонування суспільства. [34]

Регулююча функція митних платежів забезпечує декілька важливих напрямів:

- регулювання вартості пропорцій розподілу;
- регулювання зовнішньоекономічної діяльності, структури імпорту та експорту,
- регулювання динаміки структури національного виробництва та розподіл доходів.
- забезпечення «здорового» протекціонізму;
- стабілізація платіжного балансу. [28]

Контрольна функція митних платежів забезпечує два важливих напрями:

1) здійснює контроль за відповідністю оподаткування зовнішньоекономічної діяльності чинному законодавству;

2) здійснює контроль за відповідністю чинного податкового законодавства потребам суспільства. [48]

Непрямі податки мають свої переваги і недоліки. Вони ефективніші ніж прямі податки, оскільки оподатковують споживання.

На рис. 1.1. наведемо переваги і недоліки непрямих податків.

Рис. 1.1. Переваги і недоліки непрямих податків

Джерело: побудовано автором за даними 4,10,28,29.

В Україні існує три непрямі податки, а саме: податок на додану вартість, акцизний податок та мито. [42]

За рахунок митних платежів та зборів відбувається наповнення Державного бюджету України. Митні платежі та збори є непрямими податками, які виконують фіскальну функцію. Митні платежі та збори становлять доходну частину Державного бюджету України.

Обсяг надходження до Державного бюджету України митних платежів та зборів залежить від правильності їх нарахування, що здійснюється митними органами.

Проте, Митний кодекс України не містить визначення категорії «митні платежі», але визначає їх види. Зокрема в п.27 ст.4. Митного кодексу України встановлено, що митні платежі, це:

- а) мито;
- б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції). [35]

Також поняття «митні платежі», розкривається у Податковому кодексі України. Відповідно до п.п. 14.1.113. п. 14.1 ст. 14 ПКУ «митні платежі - податки, що відповідно до цього Кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи» [49].

Мито — це вид непрямого оподаткування, яке пов'язане із зовнішньоекономічною діяльністю, тобто це є податок з переміщення товарів при експорті, імпорті, транзиті [20].

Акцизний податок - це непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари, що включається у ціну продукції (алкогольні напої, тютюн, легкові автомобілі, нафтопродукти та електроенергія) Він зазвичай приносить значні прибутки від продажу високорентабельних і дефіцитних товарів. Також завдяки йому держава може контролювати виробництво і реалізацію

підакцизних товарів, збільшуючи чи зменшуючи ставку податку на них, і цим самим впливати на попит і пропозицію, яка виникає на ринку [37, с. 211].

Податок на додану вартість (далі – ПДВ) – непрямий податок, що належить до категорії універсальних акцизів, тобто характеризується широкою базою та єдиною ставкою оподаткування. ПДВ є основним бюджетоутворюючим податком. На сучасному етапі його частка в структурі податкових надходжень Державного бюджету України складає близько 50% [3, с. 26].

В законодавстві нашої країни існує подвійне віднесення митних платежів до підвідомчості, зокрема відповідно до ст. 9 ПКУ вони відносяться до системи загальнодержавних податків та зборів, а за МКУ до системи митних платежів.

Для переміщення і пропуску товарів через митний кордон України (експорт-імпорт) необхідні митні процедури, організацію та відповідальність за це несуть певні органи. При переміщенні та пропуску товарів через кордони України митні органи здійснюють державний контроль та оформленню митних платежів. Ці установи виконують завдання з управління митними платежами:

- стягнення митних платежів;
- розрахунок митних платежів;
- управління митними платежами. [45]

Функції митних органів щодо переміщення та транзиту товарів через кордони України виконують органи Державної митної служби України. [66].

Якщо розглядати митні платежі як інструмент митної політики держави, то слід зауважити, що вони забезпечують реалізацію положень податкової системи.

Це проявляється у таких функціях:

- забезпечення мобілізації митних платежів;
- вирішення організаційних питань підвищення ефективності діяльності митних органів;
- визначення повноважень органів влади різних ланок;
- регулювання відносин у митній сфері.

Якщо розглядати митні платежі як інструмент фіскальної та митної політики держави, то слід зауважити, що вони забезпечують реалізацію

положень наповнення державного бюджету України. Це проявляється у таких функціях:

- визначення прав і обов'язків суб'єктів господарювання, які здійснюють наповнення бюджету;
- визначення прав і обов'язків митних органів,
- організація митного оформлення товарів,
- організація митного контролю за товарами,
- визначення процедури оскарження рішення митних органів. [45]

В обох випадках, при розгляді митних платежів як інструментів фіскальної та митної політики держави, досліджено, що їх побудова відбувається з дотриманням визначених принципів. Розкриємо принципи реалізації митних платежів у вигляді таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Принципи адміністрування митних платежів [16]

№	принцип	суть
1	самостійності	самостійне встановлення і скасування податків і пільг для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності
2	ієрархічності	ставки податків встановлюються і скасовуються Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України
3	регульованості	рівень оподаткування встановлюється з огляду на необхідність досягнення та підтримання самоокупності і самофінансування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та з метою бездефіцитності платіжного балансу України;
4	стабільності	стабільність кількості видів і розмір податків гарантуються державою на строк не менш як 5 років
5	фіксованості	забороняється встановлювати інші податки, крім тих, що затверджені Верховною Радою України
6	рівності	ставки податків є однаковими для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та визначаються за товарною ознакою: для одного і того ж товару діє єдина ставка податку
7	стимульованості	заохочення експорту готової продукції

Джерело: укладено автором за даними джерела [16].

При встановленні митних платежів держава, як центральний суб'єкт вираження суспільних інтересів, повинна максимально оптимально поєднувати інтереси всіх сторін. Тобто мають дотримуватись та виконуватись всі перераховані вище принципи відносно всіх суб'єктів, що задіяні в процедурах та операціях переміщення і пропуску товарів через митний кордон України.

Розглянемо види митних платежів та їх значення для формування доходу бюджету. Як ми уже зазначали Митний кодекс України визначає, що «митні платежі», це:

- а) мито;
- б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції)». [35].

Цими видами податків оподатковуються товари при переміщенні та транспортуванні товарів через кордони України. Усі ці три види митних платежів мають спільні риси:

- є складовою частини ціни;
- сума податку не залежить від прибутку платника;
- платником податку є кінцевий споживач товару;
- є інструментом регулювання зовнішньоторговельної діяльності. [10].

За Митним кодексом України (стаття 271), визначено, що «Мито - це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та цим Кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до цього Кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України». [45].

У Митному кодексі України, та ж, стаття 271, визначає такі «види мита»:

- 1) ввізне мито;
- 2) вивізне мито;
- 3) сезонне мито;

4) особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додатковий імпортний збір. [35].

Цей перелік є вичерпним і не дозволяється стягувати будь-які види митних платежів, крім тих, що визначені Митним кодексом України. Наступні статті, після 271 статті Митного кодексу України, визначають зміст ввізного, вивізного, сезонного, та особливих видів мита.

У статті 272 Митного кодексу України визначено суть та зміст **ввізного мита**: «Ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України.. Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюються Верховною Радою України шляхом прийняття законів України» [35].

У статті 273 Митного кодексу України визначено суть та зміст **вивізного мита**: «Вивізне мито встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України» [35].

У статті 274 Митного кодексу України визначено суть та зміст **сезонного мита**: «На окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.» [35].

У статті 275 Митного кодексу України визначено суть та зміст **особливих видів мита**: «У випадках, передбачених законами України (якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, можуть застосовуватися особливі види мита:

- 1) спеціальне мито;
- 2) антидемпінгове мито;
- 3) компенсаційне мито;
- 4) додатковий імпортний збір.

1. Спеціальне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» [18]:

а. як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;

б. як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України [18].

2. Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту" у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику [17].

3. Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту" у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику [17].

4. Додатковий імпортний збір встановлюється законом відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року [5] та Домовленості про положення ГАТТ-1994 щодо платіжного балансу [5] у разі значного погіршення стану платіжного балансу або істотного скорочення золотовалютних резервів, або досягнення ними мінімального розміру з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу та збільшення розміру золотовалютних резервів [5].

За законодавством України [5] до митних платежів належить також: акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) та податок на додану вартість (ПДВ) із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

У Податковому кодексі України [45] наведено визначення поняття «акцизний податок» та «податок на додану вартість» (ПДВ).

За Податковим кодексом України «Акцизний податок – непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених ПК як підакцизні, що включаються до ціни таких товарів (продукції)» [45, Ст. 14]. Отже, акцизним податком обкладаються ті товари, котрі ввозяться в Україну, а ті, які вивозяться не обкладаються акцизним податком. Слід зазначити, що ставки акцизного податку єдині на всій території України і не змінюються залежно від пункту та дати переміщення і пропуску товарів через митний кордон України.

За Податковим кодексом України «Податок на додану вартість – непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V Податкового кодексу України [49]. Важлива особливість податком на додану вартість обкладаються ті товари, котрі ввозяться в Україну, а ті які вивозяться - обкладаються акцизним податком. Ставки акцизного податку на всій території України єдині і не змінюються залежно від пункту та дати переміщення і пропуску товарів через митний кордон України.

Митні платежі як інструменти зовнішньоторговельної та митної політики держави спрямовані на отримання стабільних надходжень до Державного бюджету, покращення функціонування національної економіки, реалізації загальнодержавних завдань тощо. В цьому випадку митні платежі є важливим елементом системи оподаткування, що діє в державі, відіграє значну роль у наповненні Державного бюджету. Наразі перед державою та її органами постає питання гармонізації та наближення податкового та митного законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

1.2. Механізм переміщення і пропуску товарів через митний кордон України

В системі економічних відносин країни торгівля товарами займає особливе місце та становить основу кругообігу товарів, робіт та послуг в загальнодержавному масштабі. Торгівля товарами може виходити понад

національний чи регіональний рівень та здійснюватися на світовому чи закордонних ринках.

Для того, щоб товар потрапив на світовий ринок та/або міг обертатись на закордонних ринках – потрібно здійснити фізичне переміщення товарів за межі держави, де він був виготовлений. Таке переміщення може здійснюватися підприємствами, які здійснюють торгівлю товарами на закордонних ринках, експортерами, державними підприємствами та фізичними особами. Якщо переміщення товару відбувається за межі певної країни, то це називається експортом, якщо переміщення товару відбувається з-за кордону, то це називається імпортом.

Процедура переміщення товарів відбувається при одночасній і паралельній процедурі перетину товаром митного кордону країни-виробника. Тобто ці процеси є взаємопов'язаними та паралельними. [19].

Процедури переміщення, а також пропуску через кордон товару (експорту та імпорту) супроводжуються виникненням митних правовідносин, в основі котрих лежить економічно-розрахунковий принцип – нарахування та сплата митних платежів.

Для того, щоб краще зрозуміти суть процедури переміщення, а також пропуску через кордон товару визначимо та структуруємо перелік правовідносин, які виникають у цій сфері. Різновиди та трактування цих правовідносин представимо у вигляді рис. 1.2.

Відносини пов'язані із «забезпеченням права фізичним особам здійснювати переміщення товарів за кордон» визначають умови, можливості та правила торгівлі товарами фізичними особами (громадянами України та інших держав);

Відносини пов'язані із «забезпеченням права юридичним особам здійснювати переміщення товарів за кордон» встановлюють умови, можливості та правила здійснення торгівлі (експорту, імпорту) товарів юридичними особами (підприємствами різних форм власності).

Рис. 1.2. Різновиди правовідносин, які виникають при процедурах переміщення та пропуску товарів через кордон

Джерело: систематизовано автором за 19, 24, 45, 66

Відносини пов'язані із «визначенням та нарахуванням митної вартості товарів» означають здійснення митними органами функцій пов'язаних з встановленням реальної вартості товарів, які переміщуються через кордон та нарахування на встановлену реальну вартість митної вартості товарів – тієї за якою відбудуватиметься сплата мита.

Відносини пов'язані із «сплатою усіх видів податків та мита визначених у відповідності до митної вартості товарів» означають здійснення оплати встановленої суми митної вартості товарів.

Відносини пов'язані із «здійсненням митного оформлення товарів» означають здійснення митними органами процедур пов'язаних з оформленням документації необхідної для переміщення товарів через кордон. [45].

Відносини пов'язані із «здійснення митного контролю за оформленням товарів» означають здійснення митними органами функцій контролю за переміщенням товарів через кордон, що означає перевірку правильності оформлення документації, розрахунку митних платежів, повноти та своєчасності сплати митних платежів, тощо.

Відносини пов'язані із «встановлення відповідальності за порушення митних правил» встановлюють відповідальності за порушення митних правил при переміщенні товарів через кордон, що пов'язані з правильністю оформлення документації, розрахунку митних платежів, повноти та своєчасності сплати митних платежів, тощо.

Відносини пов'язані із «наданням супутніх послуг» означають надання митними органами різних видів адміністративних послуг (наприклад, тимчасового зберігання товарів, накладення митного забезпечення, надання необхідних дозвільних документів тощо).

Порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, що дає підставу для адміністрування товарів регулюється законодавчими актами - Митним кодексом України [35]. Також у Митному кодексі України визначено основні поняття, які вживаються у процедурі адміністрування митних платежів та прописаний власне механізм процедури адміністрування митних платежів.

У п. 4 ч. 1 ст. 4 Митного кодексу України зазначено, що «ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України, вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території України – сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку» [35].

Науковці в різний час доповнювали і розширювали існуючі тлумачення «переміщення товарів через митний кордон». Рекомендуємо ознайомитися з визначеннями, наданими вітчизняними науковцями в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

**Трактування сутності та змісту визначення
«переміщення товарів через митний кордон»**

№	Науковець	Трактування
1	О.С. Іванченко [19]	здійснення дій з ввезення на митну територію України, вивезення з митної території товарів та (або) транспортних засобів будь-яким шляхом та транзит товарів через митну територію України.
2	С.Ю. Дьоміна [24]	визначені законодавством України митні процедури, яким підлягають товари та транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, а також передбачені законодавством України дії юридичних та фізичних осіб з ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України чи транзиту через митну територію України у будь-який передбачений законодавством України спосіб товарів та (або) транспортних засобів.
3	В.В. Ченцов [61]	сукупність дій, пов'язаних із ввезенням на митну територію України, вивезенням з цієї території або транзит через територію України товарів, транспортних засобів та інших предметів у будь-який спосіб, будь-якими засобами та видами транспорту.

Джерело: побудовано автором за даними: 19, 24, 61.

Аналізуючи наведені в таблиці 1.3. визначення ми дійшли висновку, що механізм переміщення та пропуску товарів через митний кордон України визначають певний порядок послідовних дій, котрі повинні реалізувати фізичні та юридичні особи. Таку поведінку можна визначити за допомогою певних ознак і процедур.

- наявність бажання у фізичних та юридичних осіб здійснити вольові дії;
- фактично здійснені вольові дії, які спрямовані на досягнення результату;

- дотримання вимог законодавства щодо порядку та умов переміщення товарів через кордон;
- здійснення цілеспрямованих дій щодо порядку та умов переміщення товарів через державний кордон у встановленому законодавством порядку;
- здійснення передбачених законодавством умисних дій щодо порядку та умов переміщення товарів через державний кордон;
- фактичний перетин товаром митного кордону. [45].

Регламентуються всі процедури, умови та поняття щодо переміщення та транзиту товарів через кордони України - Митним кодексом України (МКУ) [35]. МКУ визначається оформлення всіх митних формальностей для перевезення вантажів через кордони України.

Порядок переміщення та транспортування товарів через митні кордони України здійснюється за допомогою сполучень, які поділяються на декілька видів. Розрізняють такі види переміщення товарів через кордони України, що представлено на рис. 1.3.

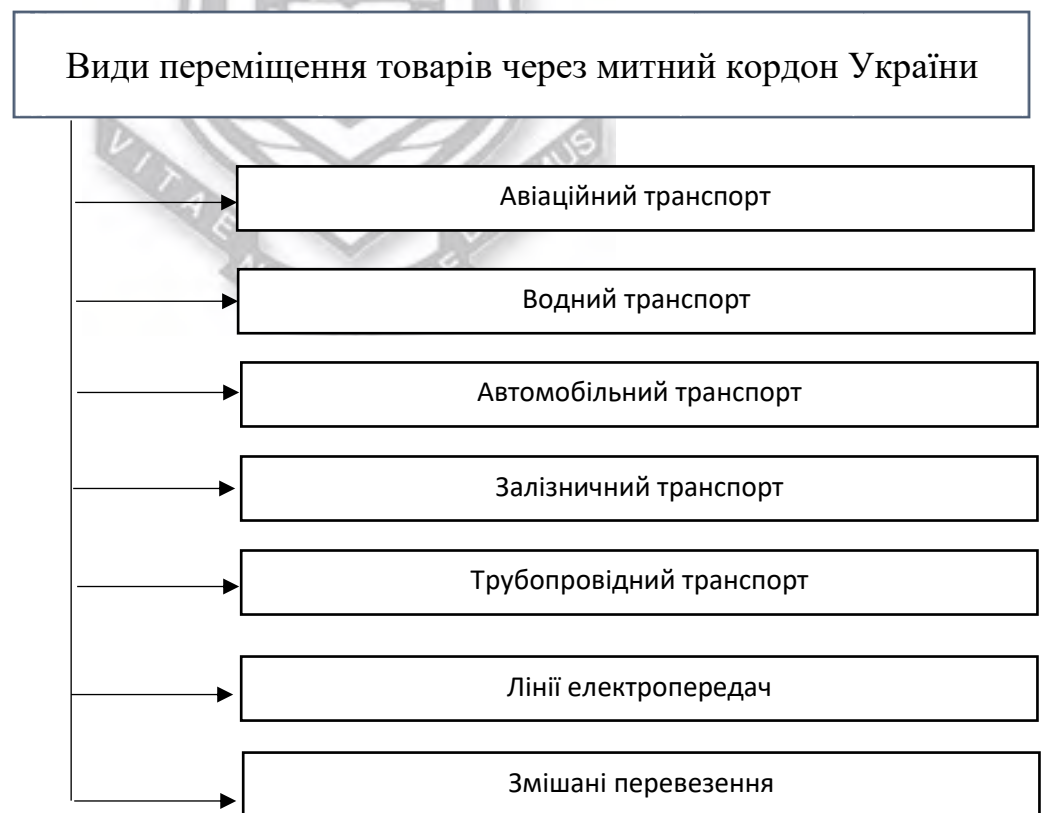

Рис. 1.3. Види переміщення товарів через митний кордон України за способами транспортування

Джерело: побудовано автором за даними [35].

Отже, як видно з рисунку 1.3. переміщення товарів через митний кордон України здійснюється в залежності від способу транспортування та буває: авіаційним, водним, автомобільним, залізничним, трубопровідним, лініями електропередач, а також змішані перевезення. Очевидно, що способи транспортування та переміщення, а також пропуску товарів через митні кордони України розрізняють за способом перевезення. [19].

Змішані перевезення — це поєднання щонайменше двох різних видів транспорту під час перевезення вантажів через кордон України. Найчастіше змішані перевезення використовуються для міжнародних перевезень вантажів між двома або більше країнами. Товари перевозяться з однієї країни в іншу відповідно до укладених угод.

Крім того, для переміщення товарів через кордони України необхідні три сторони: перевізник, відправник, одержувач. [24].

Підставою для перевезення вантажу через кордони України є договір транспортного експедирування. Транспортування вантажів через кордон України можливе наступними способами, які представлені на рис. 1.4.

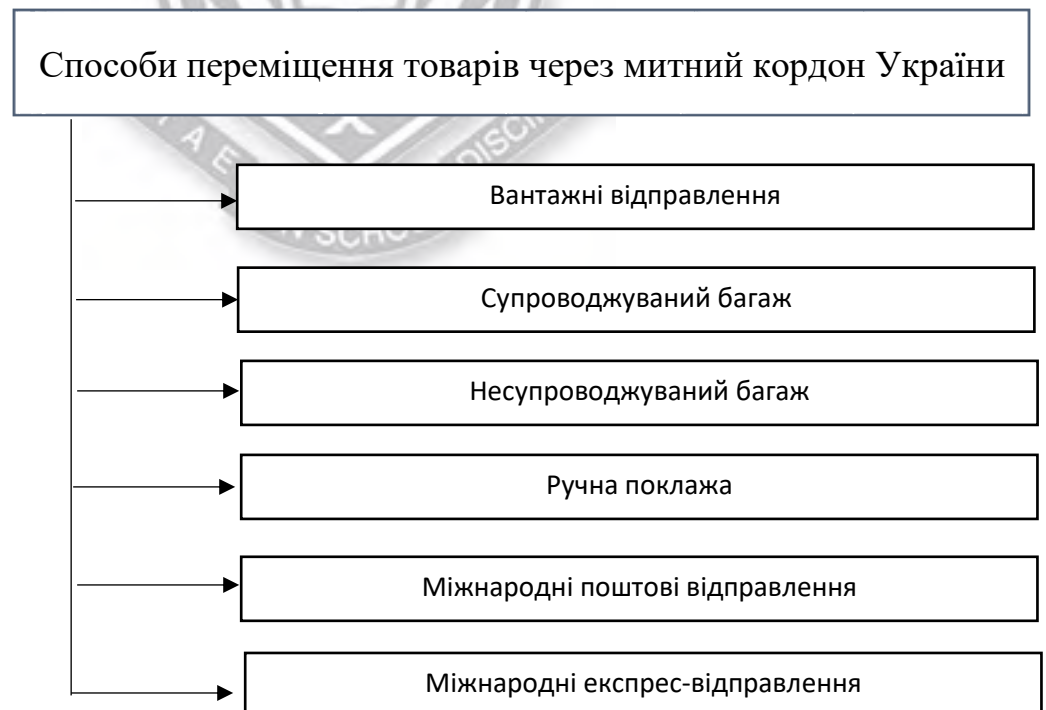

Рис. 1.4. Способи переміщення товарів через митний кордон України.

Джерело: побудовано автором за даними [35].

Усі переміщення товарів через кордони України підлягають митному контролю та процедурам митного оформлення. Митне управління, процедури та операції митного оформлення мають єдиний (загальний) характер. Характер і зміст цих процесів є специфічними для країни та не залежать від країни-експортера чи імпортера. Виняток становлять комерційні транспортні засоби, які перевозять вантажі та людей через український кордон. При цьому ці транспортні засоби можуть бути тимчасово ввезені на митну територію України, без сплати митних платежів, а також не застосовуватимуться заходи нетарифного контролю зовнішньоекономічної діяльності. [35, Ст. 189].

Як ми уже писали, процедури та операції митного оформлення мають уніфікований (загальний) характер. Тому можемо систематизувати ці операції за такими кроками.

Першим кроком є повідомлення митних органів про намір ввезти чи вивезти товар. Заявити намір про ввезення товару може декларант або уповноважена ним особа. Про намір імпортувати товар вони повідомлять митницю заздалегідь. Уповноважений орган – це орган, у якому товари підлягають митному оформленню через кордон. Формою декларації є тимчасова митна декларація або будь-який інший документ, який може бути використаний замість митної декларації. Попереднє повідомлення про намір імпортувати товари може бути надане на папері або в електронному вигляді. Обидва методи еквівалентні.

Місце переміщення товарів через кордон України визначає Кабінет Міністрів України. Місця переміщення товарів через митний кордон України називаються пунктами пропуску. Цей перелік пунктів пропуску спеціально організовано на державних кордонах України. Цей перелік пунктів пропуску також узгоджено з міжнародними конвенціями в Україні. Контрольні точки також поділяються на види. Їх класифікація залежить від виду переміщення товарів через кордони України транспортними засобами. [19].

Це означає, що адміністрація автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших

обладнаних пунктів пропуску забезпечують органи доходів та зборів усім необхідним для їх роботи. До таких необхідних засобів та інструментів належать:

- службові приміщення;
- обладнання;
- засоби зв'язку;
- належні умови для роботи (електроенергія, доступ до інтернету тощо).

Відповідно такі умови та засоби мають бути забезпечені у місцях переміщення товарів через митний кордон України та надати можливість щодо таких операцій:

- розвантаження та завантаження товарів;
- посадки та висадки пасажирів;
- стоянки для здійснення митного контролю. [45].

Переміщенню та пропуску через митний кордон України підлягають три види об'єктів: товари, особисті речі та транспортні засоби. У центрі нашої уваги - товар, тому ми зосередимося на дослідженні товарів, як об'єкту з якого здійснюється адміністрування митних платежів.

Товари – це усе особисте майно включно з тим на яке поширюється поняття «нерухомість» (крім транспортних засобів комерційного призначення, таких як повітряне, морське судно, космічний корабель), а також валютні цінності, культурні цінності, і окремо електроенергія, що переміщується лініями електропередачі [35].

За митним законодавством товари поділяють на вітчизняні (українські) та іноземні товари. [35].

Вітчизняні (українські) товари – це товари, які повністю виготовлені/вироблені на території України та які не містять товарів (сировини, матеріалів), ввезених з-за території України.

Іноземні товари – це товари, які ввозяться на митну територію України, де випускаються (ввозиться) у вільний обіг.

Проте певні товари та продукти не можуть перетинати українські кордони там, де це заборонено законом. Митним законодавством України визначено перелік товарів, які заборонено переміщувати через кордон України.

Заборонені чи обмежені до переміщення та транзиту через митні кордони України товари можна класифікувати на певні групи.

1) товари, переміщення яких через кордони України заборонено законом;
2) товари, які потребують спеціального погодження з іншими державними органами.

3) товари, що переміщуються через кордон України з порушенням вимог митного та іншого законодавства України. [66].

Перелік товарів передбачених в групі 1, встановлюється законодавством.

Перелік товарів передбачених в групі 2, встановлюється на товари, для перевезення котрих потрібно спеціальний дозвіл.

У разі настання події передбачені в групі 3, то перевізник повинен здійснити зворотне вивезення товарів, ввезення і транзит яких на митну територію України заборонений.

Спеціальні дозволи видаються на товари, переміщення яких через український кордон обмежено. Такі дозволи видає митниця на підставі отриманих документів. Документ, що дає право на перевезення та транзит вантажів через кордони України, повинен підтверджувати дотримання встановлених законодавством обмежень.

Кабінет Міністрів України затверджує перелік товарів, щодо яких обмежено переміщення через державний кордон України.

Ще одним видом товарів, щодо яких поширюються обмеження щодо переміщення та транзиту товарів через кордони України, є грошові кошти. Для таких товарів, як гроші з різних країн, цінні папери всіх видів, патенти на винаходи тощо, потрібна письмова або усна декларація, навіть за умови допустимих та визначених граничних сум. Допустимі розміри сум валютних цінностей встановлюються Національним банком України [13, Ст. 197].

Другий крок – подання документів, що містять інформацію про товари, що підлягають переміщенню та транзиту товарів через кордони України. Документи подаються митному органу на пункті пропуску через державний кордон України. Такі документи повинні містити відомості про товар, які є достатніми для ідентифікації товару та дають можливість прийняти рішення про їх пропуск. Такими відомостями є інформація про тип та вид товару, вага та розмір, склад сировини, країна виробник та підприємство, а також інші необхідні відомості.

Однак є і випадки коли товар, що переміщується і пропускається через митний кордон України може бути оформлений в окремій зоні діяльності митного органу, а не на кордоні. Наприклад, перший випадок: товар, що переміщується через кордони України, може бути відправлений на митницю для митного оформлення. У другому випадку, якщо необхідно перевантажити транспортний засіб або перевантажити товар на інший транспортний засіб, товар направляється на митний склад, де відбувається перевантаження або перевантаження для митного оформлення. У цих двох прикладах до митного органу, де відбувається перевантаження, подається лише копія заявки перевізника та договору про перевантаження відповідно, а самі товари відправляються на митний склад для митного оформлення. Після перевантаження або довантаження товарів транспортні документи, комерційні документи та інші допоміжні документи передаються митним органам України.

Крім того, митне оформлення вантажу здійснюється митними органами в пунктах пропуску через кордон України на підставі документів, оформлених під час перевантаження та довантаження. Ці документи містять всю інформацію про переміщення товарів через кордони України та є достатніми для ідентифікації товарів. На підставі цього було прийнято рішення про пропуск цих товарів через кордони України. [6].

До товарів, що переміщуються (перевозяться) через кордони України громадянами, застосовуються окремі процедури переміщення та транзиту товарів через кордон України. Однак необхідною умовою для переміщення та транзиту товарів через кордон України є те, що ці товари відповідають потребам

окремих осіб, сімей та інших осіб. Тобто ці потреби не пов'язані із провадженням підприємницької діяльності.

Відповідно до українського законодавства, через митний кордон України дозволено перевозити будь-які товари, окрім тих, які заборонені законом.

Громадяни, які ввозять товари через митний кордон України для особистого користування одним з видів транспорту: автомобільним, повітряним або залізничним транспортом, повинні декларувати товари в тому вигляді, в якому вони знаходяться в транспортному засобі, що сприяє швидкій процедурі огляду та адміністрування товарів. [53].

Митне оформлення товарів, що переміщуються та переміщуються громадянами через митний кордон України, здійснюється в митних органах, розташованих у сфері діяльності громадян, на всій митній території України.

Згідно законодавства України, а саме Митного кодексу України на території нашої держави впроваджено двоканальну систему митного контролю товарів, що переміщуються і пропускаються через митний кордон України.

Громадяни можуть здійснювати переміщення товару, а митні органи пропускати його через митний кордон України застосовуючи спрощену систему митного контролю та адміністрування митних платежів.

За законодавством України (Митного кодексу України), на території України запроваджено двоканальний режим митного контролю товарів, що переміщуються та пропускаються через кордони України. [35].

Спрощена система митного адміністрування дозволяє громадянам переміщуватись, а митним органам перевозити товари через кордони України.

Позначені зеленим кольором коридори (канали) на державному кордоні, або «зелені коридори», є спрощеною процедурою і використовуються виключно для декларування товарів. Для цього громадяни, які перевозять товари для особистого користування, мають право на категорію імпортованих товарів за умови, що товари, що переміщуються через кордон України, підпадають під неоподатковувані кількості і розмір або експорт заборонений і не підлягає письмовому декларуванню.

Громадяни, які прямують транзитом або перетинають митний кордон України «зеленим коридором», звільняються від подання письмових митних декларацій. Проте звільнення від подання письмових митних декларацій не означає звільнення від проходження інших процедур, необхідних для переміщення та пропуску товарів через кордон України.

Позначені червоним кольором коридори (канали) на державному кордоні, так звані «червоні коридори», призначені для переміщення або транспортування громадянами товарів, що підлягають подальшому контролю за письмовим декларуванням та сплатою мита. Подання письмової митної декларації не звільняє громадянина від обов'язку дотримання порядку переміщення товарів через кордон України. [52].

Тому на українських кордонах громадяни самостійно обирають «зелений коридор» або «червоний коридор» для переміщення товарів і товарів, що проходять через митні кордони України.

Громадяни також мають право користуватися послугами перевезення вантажів міжнародними поштовими відправленнями та міжнародними експрес-і прикордонними транспортними послугами України. На них розповсюджуються ті самі умови та процедури, що і при вантажному відправленні товарів.

Висновки до розділу 1.

В даному розділі ми дослідили такі питання як основи переміщення і пропуску товарів через митний кордон України та дослідили сутність, функції та види митних платежів як інструментів зовнішньоторговельної та митної політики держав.

Встановлено, що процедури переміщення, а також пропуску через кордон товару (експорту та імпорту) супроводжуються виникненням митних правовідносин, в основі котрих лежить економічно-розрахунковий принцип – нарахування та сплата митних платежів. Нами визначено та структуровано перелік правовідносин, які виникають при переміщенні, а також пропуску через кордон товару.

Порядок та умови переміщення товарів через митний кордон регулюються українським законодавством. Це - Митний кодекс України. Крім того, українське митне законодавство визначає основні поняття та порядок контролю над митними платежами та дає їх тлумачення. У наукових роботах науковців доповнено та розширено уявлення про процеси контролю тарифних платежів та тлумачення порядку та умов транскордонного переміщення товарів.

Встановлено, що порядок та умови адміністрування митних платежів при переміщення товарів через кордон передбачають здійснення процедур, які реалізують фізичні та юридичні особи. Класифікуються такі дії за певними характеристиками та процедурами.

Вивчено спосіб переміщення та транзиту товарів через кордони України, що здійснюється за допомогою певного сполучення. Способи транспортування та транспортування, а також пропуску товарів через митні кордони України розрізняють за способом перевезення. У цьому розділі наведено види переміщення вантажів через кордони України транспортними засобами.

Враховано процес переміщення товарів через кордони України, які підлягають митному контролю та митним процедурам. Встановлено, що митне адміністрування та процедури мають єдиний (загальний) характер і поширюються на всю територію України.

Розглянуто перелік дозволених, а також заборонених чи обмежених до переміщення через кордон товарів.

Відкрито двоканальну систему митного контролю товарів, що переміщуються та пропускаються через митний кордон України.

Встановлено, що митні платежі є одним з інструментів регулювання зовнішньоторговельної та митної політики держави. Саме митні платежі становлять основу економічних методів регулювання та митної та зовнішньоекономічної діяльності держави.

Досліджено, що визначення сутності та змісту митних платежів найкраще проявляється при дослідженні їх функцій. Загалом функції митних платежів є

похідними від функцій податків, тому несуть те саме навантаження і зміст у їх розумінні.

Митний кодекс України визначає, що митні платежі, це:

а) мито;

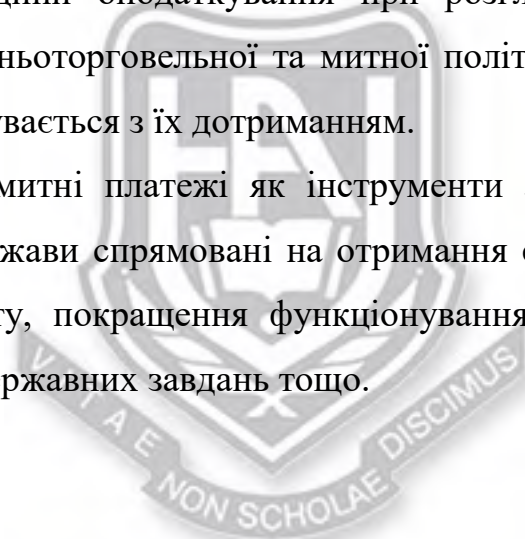
б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);

в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Встановлено, що непрямі податки мають свої переваги і недоліки. Вони ефективніші ніж прямі податки, оскільки оподатковують споживання. Наведено переваги та недоліки непрямих податків.

Розкрито принципи оподаткування при розгляді митних платежів як інструментів зовнішньоторговельної та митної політики держави, досліджено, що їх побудова відбувається з їх дотриманням.

Доведено, що митні платежі як інструменти зовнішньоторговельної та митної політики держави спрямовані на отримання стабільних надходжень до Державного бюджету, покращення функціонування національної економіки, реалізації загальнодержавних завдань тощо.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СПРАВЛЯННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ З ТОВАРІВ, ЯКІ ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

2.1. Фіскальна значимість та оцінка справляння мита в Україні

Завдяки включенню митних платежів у систему доходів державного бюджету відбувається наповнення та формування бюджету країни. Таким чином митні платежі є однією з напрямків фінансової діяльності країни.

Однак негативні прояви зовнішнього та внутрішнього характеру призводять до скорочення експортних та імпортних операцій в Україні. Зокрема проявами зовнішнього впливу стали світова економічна криза та пандемія коронавірусу, війна РФ проти України. Крім цього, внутрішні проблеми викликані кризами управління, недостатній розвиток інфраструктури митних органів, складне та плутане митне законодавство призвело до необхідності аналізу та оцінювання справляння митних платежів в Україні.

Фіскальний механізм митної системи шляхом реалізації митної політики визначає суму та розмір доходів Державного бюджету України. Додатково фіскальний механізм митної системи виконує митний контроль виступаючи інструментом регулювання товарообігу на митній території країни. [12].

Важливість справляння митних платежів обумовлено їх роллю у формуванні як податкових надходжень, так і загальної суми доходів Державного бюджету України. Отже, стан макроекономічної ситуації в Україні засвідчує важливість ефективного митного контролю у сфері справляння податкових платежів, в тому числі митних.

Проаналізуємо розподіл доходів та видатків за бюджетами у 2017-2022 роках, та визначимо питому вагу ввізного та вивізного мита у відношенні до Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Отримані дані наведемо в табличному представленні.

В таблиці 2.1. наведено надходження митних платежів до Державного бюджету України у 2019-2022 роках.

**Надходження митних платежів до Державного бюджету України
у 2019-2022 роках, млн.грн**

№	Показник	рік			
		2019	2020	2021	2022
1	Всього доходів до державного бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів	989 619,9	1 065 368,9	1 284 320,3	1 787 395,6
2	Податкові надходження	1 070 321,8	1 136 687,2	1 453 804,1	949 764,4
2.1.	Митні платежі	319 849,4	304 574,0	301 233,0	300 800
2.2.	Ввізне мито	29 855,4	30 203,2	36 854,9	23 300,0
2.3.	Вивізне мито	230,6	257,3	1 322,3	-
2.4.	Акцизний податок з ввезених на територію України підакцизних товарів	53 460,8	57 846,8	79 592,8	41 700,0
2.5.	ПДВ із імпортованих на територію України підакцизних товарів	289 760,4	274 113,5	380 714,4	253 100,0
3	Питома вага митних платежів у податкових надходженнях до Державного бюджету, %	29,9	29,8	20,7	31,3
4	Питома вага митних платежів у Державному бюджеті, %	32,3	28,5	23,5	17,8

Джерело: складено автором за даними: 44

Аналіз таблиці 2.1., що представляє надходження митних платежів до Державного бюджету України у 2019-2022 роках дає повну інформацію щодо питомої ваги митних платежів у податкових надходженнях до Державного бюджету та питома вага митних платежів у Державному бюджеті.

Протягом 2019-2022 років питома вага цих платежів до Державного бюджету знижувалось, що наведено на рис.2.1.

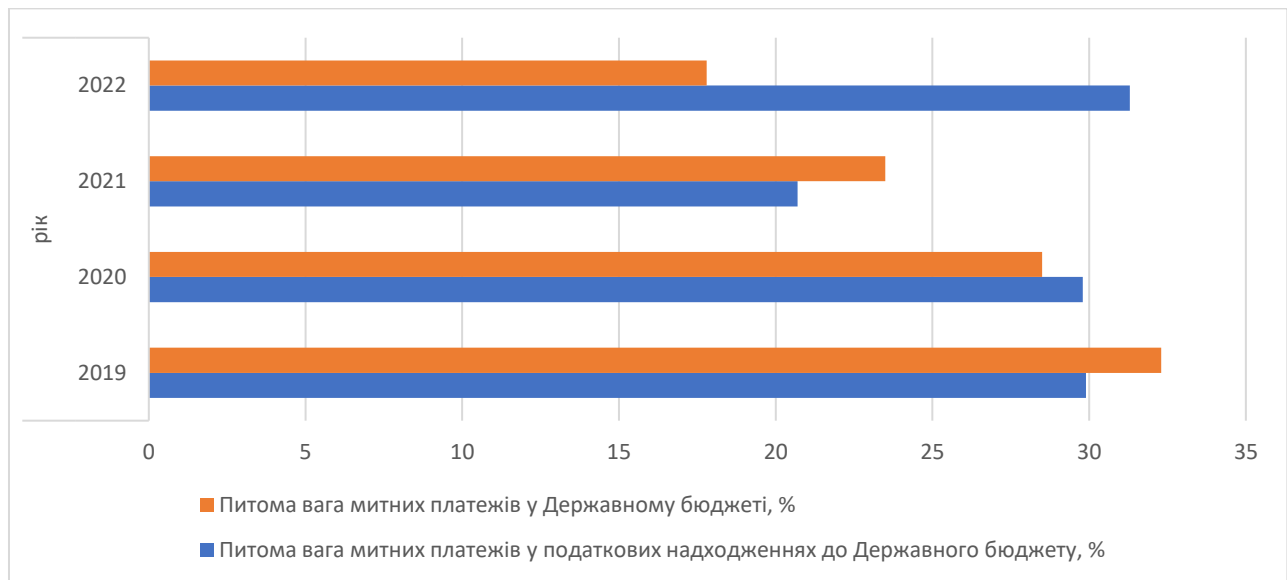

Рис. 2.1. Динаміка зміни питомої ваги митних платежів у податкових надходженнях до Державного бюджету та у Державному бюджеті за 2019-2022 роки

Джерело: побудовано автором за даними: 44

У 2019 році питома вага митних платежів у податкових надходженнях до Державного бюджету становила 29,9%, у 2020 році – 29,8%, у 2021 році скоротилась до 20,7%, а у 2022 році становила 31,3%.

Що стосується питомої ваги митних платежів у Державному бюджеті то вона теж змінювалась з 32,3% (у 2019 році), до 28,5% (у 2020 році), 23,5% (у 2021 році) та 17,8 % (у 2022 році).

Взагалі видатки є вагомими у економічному зростанні та забезпеченні фінансово-економічної безпеки держави. Від рівня надходжень митних платежів покриваються частина видатків державного бюджету будь якої країни.

Проаналізуємо динаміку зміни частки митних платежів у 2018-2022 роках, та визначимо питому вагу митних платежів. Отримані дані наведемо в таблиці 2.2.

Динаміка зміни частки митних платежів у видатковій частині Державного бюджету України у 2018-2022 роках

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Видатки бюджету, млн. грн.	1 250 189,5	1 372 350,6	1 595 395,9	1 490 258,9	2 705 425,3
Сума митних платежів, млн. грн.	322 453,9	319 849, 4	304 574,0	301 233,0	300 800
Питома вага митних платежів, %	25,8	23,3	19,1	20,2	11,1

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Аналіз таблиці 2.2. засвідчує, доволі значну частку митних платежів у видатковій частині державного бюджету, тобто за рахунок митних платежів покривається приблизно чверть видатків. Зокрема, протягом 2018-2022 років питома вага митних платежів становила 25,8% у 2018 році; 23,3% у 2019 році, 19,1% у 2020 році, 20,2% у 2021 році та 11,1% у 2022 році.

Динаміку зміни питомої ваги митних платежів за 2018-2022 роки наведено на рис.2.2.

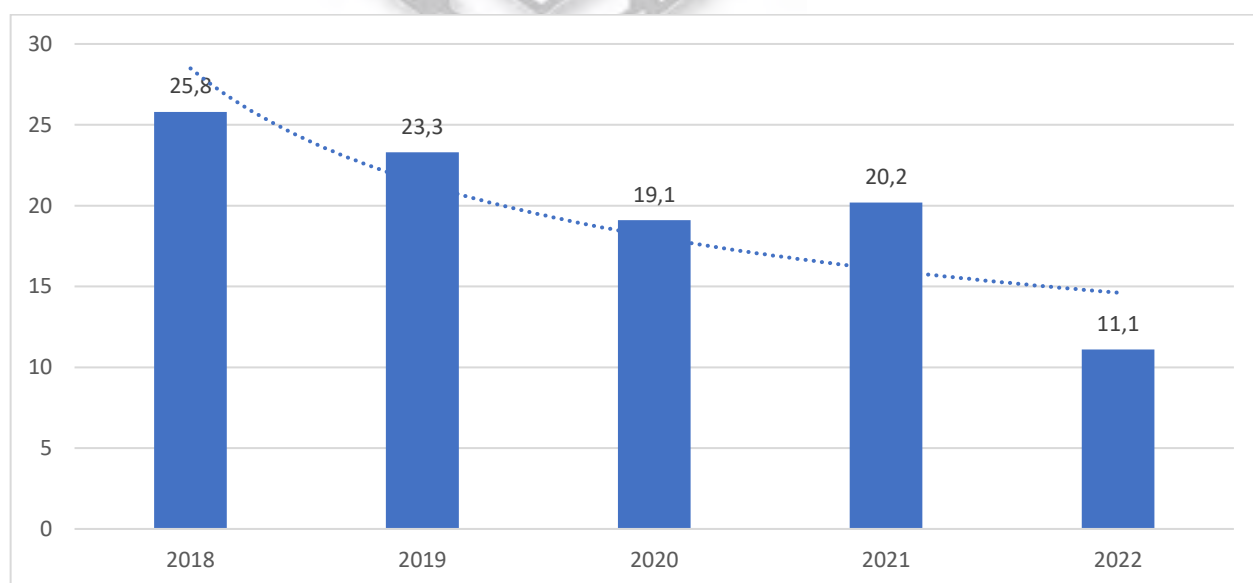

Рис.2.2. Динаміка зміни питомої ваги митних платежів за 2018-2022 роки, %

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Оцінюючи справляння митних платежів протягом 2018-2022 років зазначимо, що їх питома вага у загальній структурі бюджетну значно скоротилася – до 11,1% у 2022 році. Або якщо оцінити справляння митних платежів у грошовому виразі – то скорочення відбулось на 21 653,9 млн. грн., тобто з 322 453,9 млн. грн. у 2018 році до 300 800 млн. грн. у 2020 році.

В контексті дослідження вказаних завдань, проаналізуємо структуру мита, що надходили до Державного бюджету за 2017-2022 рр. та представимо дані у вигляді таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Структура мита за 2017-2022 рр, млн.грн

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ввізне мито	23 898,4	26 560,4	29 855,4	30 203,2	36 854,9	23 300,0
до державного бюджету	23 898,4	26 560,4	29 855,4	30 203,2	36 854,9	23 300,0
до місцевих бюджетів	-	-	-	-	-	-
Вивізне мито	643,5	516,2	230,6	257,3	1 322,3	-
до державного бюджету	643,5	516,2	230,6	257,3	1 322,3	-
до місцевих бюджетів	-	-	-	-	-	-

Джерело: побудовано автором за даними: 44

З вказаних показників у таблиці 2.3, варто зауважити, що протягом 2017-2022 рр. простежується зростання обсягів сплати до бюджету, а у 2022 році різке зниження до 23 300,0 млн. грн.

Щодо ввізного мита, то протягом 2017-2021 рр. зростання у відсотковому вираженні відбулось у 54 % , а у 2022 році показники зафіксувались на рівні 2017 року. Якщо оцінити справляння мита у грошовому виразі – то зростання протягом 2017-2022 років відбулось на 12 956,6 млн. грн., тобто з 23 898,4 млн. грн. у 2017 році до 36 854,9 млн. грн. у 2021 році, а у 2022 році відбулось

зниження на 13 554,9 млн. грн. до 23 300,0 млн. грн.. Також зазначимо, що 100 % надходжень від ввізного мита направлялось до державного бюджету.

Щодо вивізного мита, то протягом 2017-2021 рр. зростання становило більш ніж у 2 рази, тобто у відсотковому вираженні відбулось у 105,5 % . Якщо оцінити справляння мита у грошовому виразі – то зростання відбулось на 678,8 млн. грн., тобто з 643,5 млн. грн. у 2017 році до 1 322,3 млн. грн. у 2021 році. Дані щодо 2022 року не зафіксовано. Також зазначимо, що 100 % надходжень від вивізного мита направлялось до державного бюджету.

Динаміку зміни зростання обсягів сплати до бюджету митних платежів за 2017-2022 роки наведено на рис.2.3.

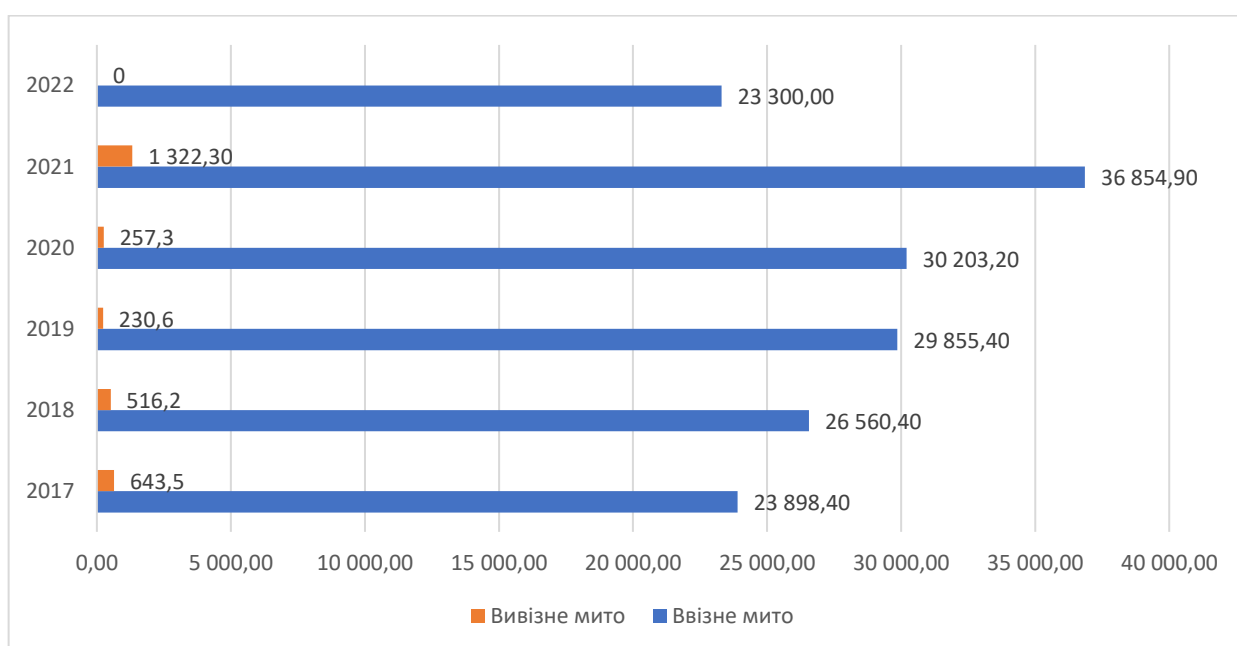

Рис.2.3. Структура мита за 2017-2022 роки, %

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Підсумовуючи оцінювання справляння мита зазначимо, що частка митних платежів у формуванні державного бюджету доволі значна та складає приблизно 20%. Як ми уже зазначали в різні періоди питома вага митних платежів змінювалась та становила 25,8% у 2018 році; 23,3% у 2019 році; 19,1% у 2020 році; 20,2% у 2021 році та 11,1% у 2022 році.

Зважаючи на те, що мито стягується за здійснення міжнародної торгівлі та зовнішніх операціях на міжнародному рівні, то проаналізуємо питому вагу справляння податків за ввізним та вивізним митом. Отримані дані представимо в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Питома вага структури мита у податкових платежах за 2019-2021 рр

Показник	млн. грн			% до 2019 року		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, з них:	30 086,00	30 460,50	38 177,20	100	101,3	126,9
- ввізне мито	29 855,40	30 203,20	36 854,90	100	101,2	123,4
- вивізне мито	30,6	257,3	1 322,30	100	840,9	513,9

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Оцінювання ввізного і вивізного мита за 2019-2021 роки засвідчує зростання їх питомої ваги у структурі податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. Зокрема, питома вага ввізного мита у 2020 році зросла в порівнянні з базовим 2019 роком на 1,2% , а у 2021 році - на 23,4%. Що стосується вивізного мита, то питома вага вивізного мита у 2020 році зросла в порівнянні з базовим 2019 роком майже у 8,5 рази, тобто на 840,9 % , а у 2021 році - майже у 5,1 рази, тобто на 513,9 % . [44].

Таке зростання пояснюється активною торгівельною політикою України на зовнішніх ринках. Товари, якими здійснювалась торгівля та за які відбувалось сплата мита, це: нафтопродукти, газонафтові продукти, вугілля, азотні добрива, кокс, прокат зі сталі.

Стягнення та контроль за справлянням мита здійснюють органи Державної митної служби України. У разі потреби будуть вжиті конкретні заходи щодо усунення факту заниження митної вартості. З метою вдосконалення організації митних процедур та створення сприятливих умов для ведення бізнесу органи Держмитслужби України використовують автоматизовані системи аналізу та

контролю ризиків. Завдяки сучасним технологіям та модернізації обладнання митні органи суттєво скоротили тривалість митного оформлення товарів і це також позитивно вплинуло на зростання митних платежів.

2.2. Аналіз адміністрування ПДВ та акцизного податку як джерела доходів держави

Адміністрування ПДВ та акцизного податку, питання удосконалення розрахунків та процедур, знаходження правильного балансу інтересів стейкхолдерів – це ті питання, які становлять основу ефективної роботи національної економіки, її зовнішньоекономічні зв'язки та прискорення інтеграції економіки України в європейський простір.

Світові глобалізаційні процеси сприяють активній торговельній політиці України на закордонних ринках, що сприяє також наповненню державного бюджету. В той же час перед Україною постає актуальне й складне завдання модернізації та удосконалення інструментів та механізмів адміністрування ПДВ та акцизного податку. Зазначимо, що адміністрування ПДВ та акцизного податку відбувається за дотримання принципів ефективності, прозорості, довіри, послідовності, прогнозованості, самовідповідальності тощо. В цьому підпункті ми проаналізуємо механізми адміністрування ПДВ та акцизного податку.

Порядок та процедуру здійснення оподаткування операцій переміщення і пропуску товарів через митний кордон України регулює Податковий кодекс України (ПКУ) [49]. Стаття 1. п. 1.2 ПКУ встановлює правила оподаткування товарів чи послуг, а стаття 180 ПКУ визначає платників податків та інших осіб, які оплачують митні платежі при здійсненні експортних та імпорتنих операцій.

Головними платежами при здійсненні експортних та імпорتنих операцій є податок на додану вартість (далі – ПДВ) та акцизного податку. Проаналізуємо розподіл доходів та видатків за бюджетами у 2017-2021 роках, та визначимо питому вагу ПДВ та акцизного податку у відношенні до Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Отримані дані наведемо в таблицях 2.5. та 2.8.

В таблиці 2.5. представлено розподіл доходів та ПДВ за рівнями бюджетів у 2017-2022 роках.

Таблиця 2.5.

Розподіл доходів та ПДВ за рівнями бюджетів у 2017-2022 роках

№	Показник	Всього, млн.грн					
		2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	Доходи	1 016 969,5	1 184 290,8	1 289 849,2	1 376 673,8	1 662 333,6	2196273,3
1.1.	до державного бюджету	787 474,1	920 808,7	989 619,9	1 065 368,9	1 284 320,3	1 089 114,2
1.2.	до місцевих бюджетів	229 495,4	263 482,1	300 229,3	311 304,8	378 013,3	147 450,1
2	Податок на додану вартість	313 980,6	374 508,2	378 690,2	400 600,1	536 489,1	213 948,0
2.1.	до державного бюджету	313 980,6	374 508,2	378 690,2	400 600,1	536 489,1	213 948,0
2.2.	до місцевих бюджетів	-	-	-	-	-	-

Джерело: складено автором за даними: 44

Дані наведені в табл.2.5. засвідчують, що усі кошти адміністрованого ПДВ протягом 2017-2022 років спрямовувались до державного бюджету, місцеві бюджети не отримували. Таким чином, питома вага ПДВ у Державному бюджеті України становила протягом 2017-2022 років – 100% (табл. 2.6.)

Таблиця 2.6.

Динаміка зміни питомої ваги ПДВ у 2017-2022 роках

№	Показник	Питома вага, %					
		2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	Доходи до державного бюджету, млн. грн.	787 474,1	920 808,7	989 619,9	1 065 368,9	1 284 320,3	1 089 114,2
2	Податок на додану вартість, млн. грн.	313 980,6	374 508,2	378 690,2	400 600,1	536 489,1	213 948,0
3	Питома вага ПДВ, %	39,87	40,67	38,26	37,6	41,7	19,6

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Аналіз таблиці 2.6. засвідчує, доволі значну питому вагу ПДВ у доходній частині державного бюджету, тобто за рахунок ПДВ покривається приблизно

половина доходів. Зокрема, протягом 2017-2022 років питома вага ПДВ становила 39,87% у 2017 році; 40,67% у 2018 році; 38,26% у 2019 році; 37,6% у 2020 році; 41,7% у 2021 році; та 19,6 у 2022 році.

Динаміку зміни питомої ваги ПДВ за 2017-2021 роки наведено на рис.2.4.

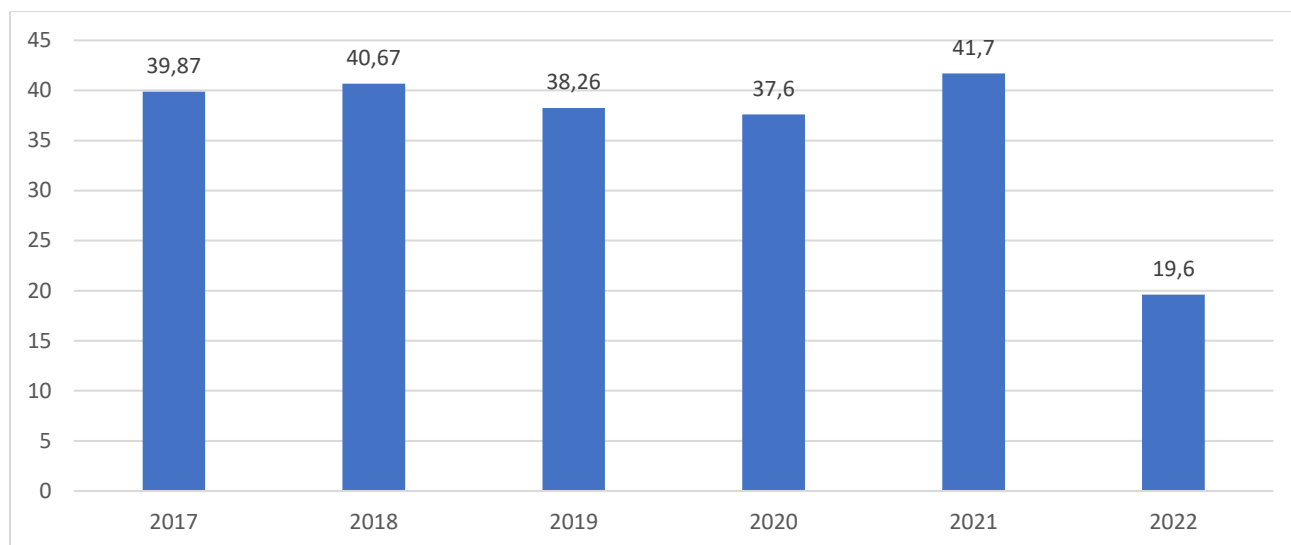

Рис.2.4. Динаміка зміни питомої ваги ПДВ за 2017-2022 роки, %

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Оцінюючи адміністрування ПДВ протягом 2017-2022 років зазначимо, що його питома вага у загальній структурі бюджету за 2021 рік значно зросла – до 41, 77%, що є найбільшим показником за останні 5 років, в той же час, відбулось рекордне скорочення до 19,6% у 2022 році.

Проведемо оцінку адміністрування ПДВ у відсотковому вираженні, отримані дані представимо в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Динаміка зміни питомої ваги ПДВ у 2017-2022 роках

№	Показник	Питома вага, %					
		2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	Питома вага ПДВ, у % д	39,87	40,67	38,26	37,6	41,7	19,6
2	Зміна питомої ваги ПДВ до попереднього року, %	-	зростання на 0,8%	скорочення на 2,41%	скорочення на 0,66%	зростання на 4,17%	Скорочення на 22,1

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Аналіз зміни питомої ваги ПДВ по відношенню до внеску до державного бюджету складає у порівнянні з попереднім роком такі дані. У 2018 році відбулось зростання обсягу ПДВ на 0,8% або 60,5 млн. грн., у 2019 році відбулось скорочення на 2,41% або 4 181 млн. грн., у 2020 році скорочення уже було меншим та становило 0,66% або 21,909 млн.грн, у 2021 році відбулось стрімке зростання на 4,17% або на 135,9 млн.грн., а у 2022 році відбулось різке скорочення на 22,1% або на 322,5 млн.грн.

Отже, як бачимо з проведеного аналізу адміністрування ПДВ, суми та обсяги надходжень за цим видом платежів від зовнішньоекономічної діяльності є доволі значним та забезпечує фінансову підтримку національних інтересів держави.

Розглянемо інший вид платежів від здійснення зовнішньоекономічної діяльності – акцизний податок. Акцизним податком обкладаються товари та продукція, що ввозяться на митну територію України. Загалом, можна визначити, що акцизний податок – це «непрямий податок на споживання певних видів товарів (продукції), визначених українським податковим законодавством як товари та включаються до ціни цих товарів (продукції)». [37]

Товари, що ввозяться в Україну, обкладаються акцизним податком в порядку, визначеному статтями 212-230 Податкового Кодексу України. Акцизний податок стягується митницею та адмініструється до державного бюджету, ставка акцизного податку є єдиною по всій Україні. За законодавством України визначаються об'єкти оподаткування операцій з акцизним збором – їх три:

- ввезення товарів (продукції) на митну територію України;
- реалізація конфіскованих товарів (товарів), товарів (товарів), які визнані такими, що не мають власника, товарів (товарів), які не були витребувані власником до закінчення строку зберігання, та товарів (товарів), отриманих у спадок, або за іншими законами. Все, що передано на законних підставах, переходить у власність держави.

- продаж або передача, володіння, користування чи розпорядження неоподатковуваними товарами (продукцією), ввезеними на митну територію України, до закінчення встановленого законом строку, відповідно до пункту 213.3 статті 213 розділу VI Податкового Кодексу України [49].

До підакцизних товарів належать:

- спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
- тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну;
- нафтопродукти, скраплений газ;
- автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли.

[49]

Для розрахунку акцизного податку митні органи використовують складні формули, що базуються на кількості підакцизного товару у фізичних обсягах, встановлених ПК України та ставка акцизного податку. Якщо ставка акцизного податку встановлюється в іноземній валюті, то паралельно ще і застосовується валютний (обмінний) курс НБУ, що діє на дату подання митної декларації, тощо.

Однак, розрахунок сум акцизного податку не є предметом нашого дослідження, тому ми зупинимось на аналітиці адміністрування акцизного податку. В таблиці 2.8. представлено розподіл доходів та акцизного податку за рівнями бюджетів у 2017-2021 роках. Інформація від Міністерства фінансів України у вигляді статистичного збірника «Бюджет України-2022» станом на підготовку роботи не оприлюднена, тому для подальшого аналізу ми обмежені аналізом 2017-2022 роки.

Таблиця 2.8.

Розподіл доходів та акцизного податку за рівнями бюджетів у 2017-2021 р.р.

№	Показник	Всього, млн.грн				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Доходи	1 016 969,5	1 184 290,8	1 289 849,2	1 376 673,8	1 662 333,6
1.1.	до державного бюджету	787 474,1	920 808,7	989 619,9	1 065 368,9	1 284 320,3
1.2.	до місцевих бюджетів	229 495,4	263 482,1	300 229,3	311 304,8	378 013,3
2	Акцизний податок	121 449,4	132 649,8	137 076,4	153 850,3	180 300,4
2.1.	до державного бюджету	108 293,5	118 852,4	123 357,9	138 296,1	162 451,2
2.2.	до місцевих бюджетів	13 156,0	13 797,4	13 718,5	15 554,2	17 849,1

Джерело: складено автором за даними: 44

Дані наведені в табл.2.8. засвідчують, що кошти адміністрованого акцизного податку протягом 2017-2021 років спрямовувались і до державного бюджету і до місцевих бюджетів.

Насамперед проаналізуємо питому вагу акцизного податку у Державному бюджеті України протягом 2017-2021 років (табл. 2.9.)

Таблиця 2.9.

Динаміка зміни питомої ваги акцизного податку у 2017-2021 роках

№	Показник	Питома вага, %				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Доходи до державного бюджету, млн. грн.	787 474,1	920 808,7	989 619,9	1 065 368,9	1 284 320,3
2	Акцизний податок, млн. грн.	121 449,4	132 649,8	137 076,4	153 850,3	180 300,4
3	Питома вага акцизного податку, %	15,42	14,4	13,85	14,4	14,0

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Аналіз таблиці 2.9. засвідчує, наявність достатньо високої питомої ваги акцизного податку у доходній частині державного бюджету. При найскромніших оцінках за рахунок акцизного податку покривається понад 10% доходів Державного бюджету України. Зокрема, протягом 2017-2021 років питома вага акцизного податку становила 15,42% у 2017 році; 14,4% у 2018 році; 13,85% у 2019 році; 14,4% у 2020 році; та 14% у 2021 році.

Динаміку зміни питомої ваги акцизного податку за 2017-2021 роки наведено на рис.2.5.

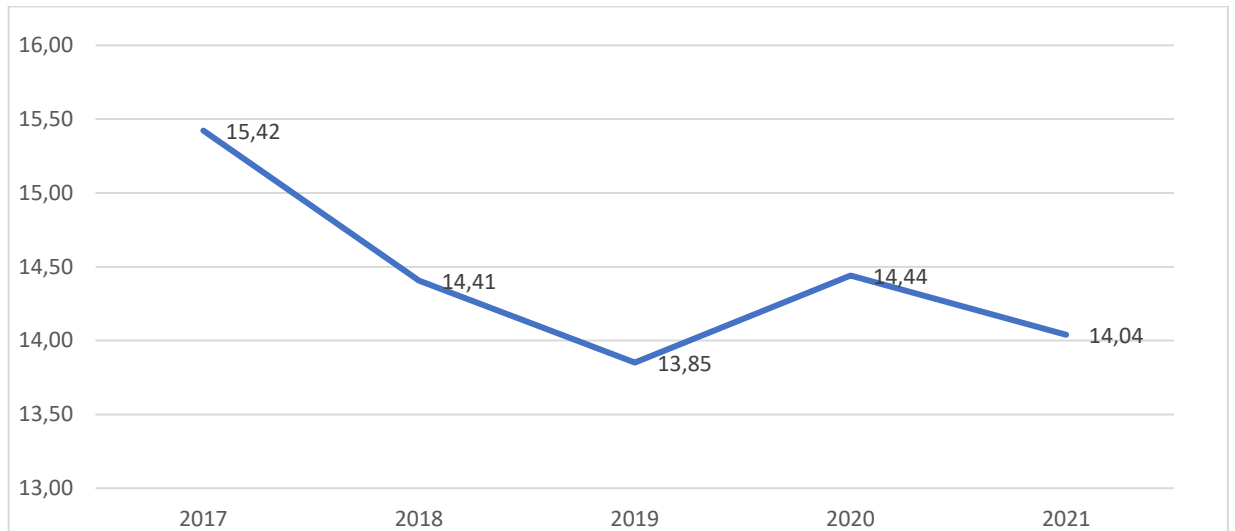

Рис.2.5. Динаміка зміни питомої ваги акцизного податку за 2017-2021 роки, %

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Оцінюючи адміністрування акцизного податку протягом 2017-2021 років зазначимо, що його питома вага у загальній структурі бюджетну за останній рік значно скоротилася – до 14,04%. Найнижчим показник адміністрування акцизного збору був у 2019 році та становив 13,85% Державного бюджету України, а найбільшим був показник 2017 року – 15,42%.

Наступним нашим кроком стане порівняння питомої ваги акцизного податку адміністрованого до державного та місцевого бюджетів за 2017-2021 роки, табл.2.10.

Таблиця 2.10.

Динаміка питомої ваги акцизного податку адміністрованого до державного та місцевого бюджетів у 2017-2021 роках

№	Показник	Питома вага, %				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Акцизний податок	100	100	100	100	100
2	до державного бюджету	89,2	89,6	90,0	89,9	90,1
3	до місцевих бюджетів	10,8	10,4	10,0	10,1	9,9

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Аналіз таблиці 2.10. доводить, що адміністрування акцизного податку до державного бюджету протягом 2017-2021 років займає приблизно 90% та в різні

періоди незначно змінюється. До прикладу наведемо діаграму розподілу акцизного податку за видами бюджетів для 2017 та 2021 років, отримані дані представимо на рис. 2.6.

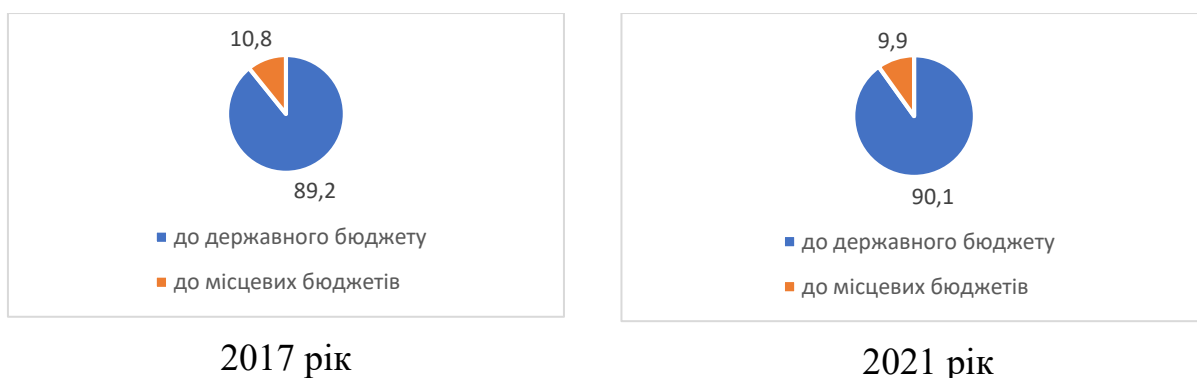

Рис. 2.6. Діаграма розподілу акцизного податку за видами бюджетів для 2017 та 2021 років.

Джерело: побудовано автором за даними 44

Наступним кроком нашого дослідження є оцінка адміністрування акцизного податку у розрізі об'єктів оподаткування, отримані дані представимо в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11.

Акцизний податок у розрізі об'єктів оподаткування у 2019-2021 роках

№	Показник	млн. грн.		
		2019	2020	2021
1	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	71 343,5	82 314,9	85 044,3
2	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	59 409,8	64 366,5	87 019,7
3	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	6 323,1	7 168,9	8 236,3
	Усього	137 076,4	153 850,3	180 300,4

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Для того, щоб проаналізувати акцизний податок у розрізі об'єктів оподаткування доцільно дослідити питому вагу кожного об'єкта оподаткування в загальній сумі акцизного податку. Отримані дані представимо в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12.

**Питома вага акцизного податку у розрізі об'єктів оподаткування
у 2019-2021 роках**

№	Показник	%		
		2019	2020	2021
1	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	53,50	47,17	53,50
2	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	41,84	48,26	41,84
3	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів	4,66	4,57	4,66
	Усього	100	100	100

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Аналіз таблиці 2.12. засвідчує, що акцизним податком обкладаються товари (продукція), вироблені в Україні, які вивозяться з України, саме на них припадає найбільша частка акцизного податку. З 2019 по 2021 роки ця частка становить практично 50%. Акцизний податок, що справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України, посідає друге місце серед об'єктів оподаткування акцизним збором. Його питома вага складає 40 і більше відсотків. І зрештою на третьому місці серед об'єктів оподаткування - акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, з часткою 4,5 і більше відсотків

Наприклад, наведемо діаграму розподілу акцизного податку за об'єктами оподаткування для 2019 та 2021 років, отримані дані представимо на рис. 2.7.

2017 рік

2021 рік

Рис. 2.7. Діаграма розподілу акцизного податку за об'єктами оподаткування для 2019 та 2021 років.

Джерело: побудовано автором за даними 44

Щодо внеску до державного бюджету акцизного податку за об'єктами оподаткування, то його питома вага складає у порівнянні з попереднім роком такі дані. У 2020 році відбулось зростання обсягу акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) на 1,46 % або 10,971 млн. грн., у 2021 році відбулось скорочення на 6,34% або 2 729 млн. грн. Щодо акцизного податку з ввезених на територію України підакцизних товарів (продукції), то у 2020 році відбулось скорочення обсягу на 1,5 % або 4,956 млн. грн., у 2021 році відбулось зростання на 6,43% або 22 653 млн. грн. Щодо акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, то у), то у 2020 році відбулось незначне зростання обсягу на 0,5 % або 845 млн.

Динаміку зміни обсягів розподілу акцизного податку за об'єктами оподаткування за 2019-2021 роки наведено на рис.2.8.

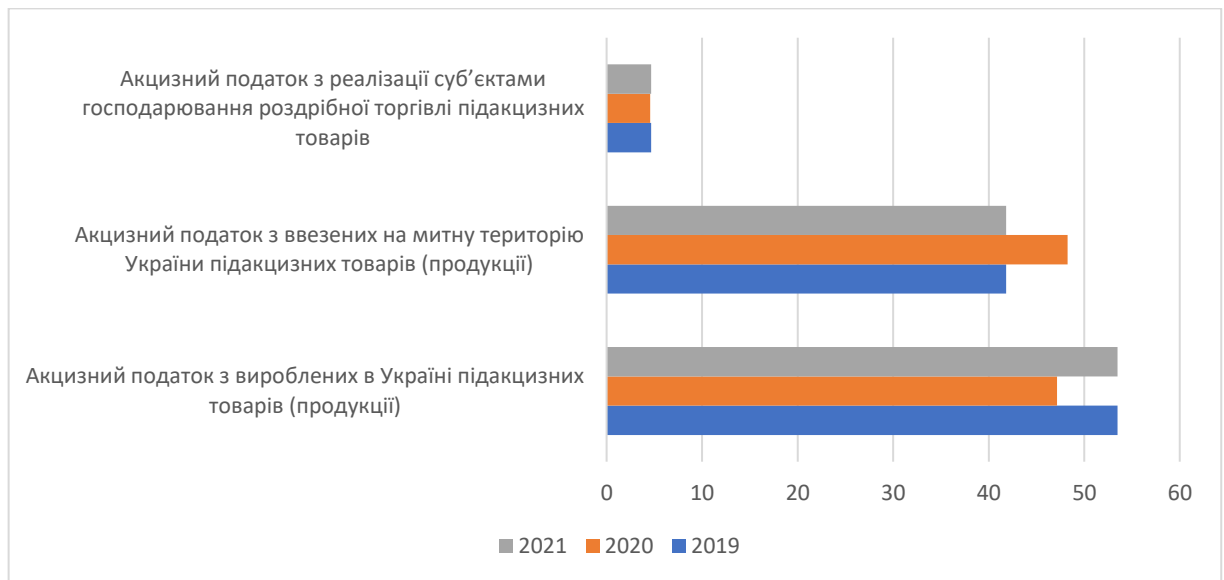

Рис.2.8. Структура обсягів розподілу акцизного податку за об'єктами оподаткування за 2019-2021 роки, %

Джерело: побудовано автором за даними: 44

Підсумовуючи адміністрування акцизного податку за об'єктами оподаткування зазначимо, що частка акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) доволі значна та складає понад 50%. Як ми уже зазначали в різні періоди питома вага митних платежів змінювалась.

Через високий попит на акцизні товари на внутрішньому ринку трапляються випадки порушення правил переміщення товарів через митний кордон України. Прикладами таких порушень є кілька способів:

1. ввезення поза пунктами пропуску митного кордону України;
2. приховування підакцизних товарів;
3. підроблення марок акцизного податку (в основному це стосується тютюнових виробів і алкогольних напоїв);
4. здійснення "псевдоекспорту" підакцизних товарів, вироблених в Україні (з метою несплати податку та їх "тіньової" реалізації). [47].

Тому завданнями митних органів є не тільки адміністрування митних платежів, а ще і контроль за переміщенням товарів, оцінкою повноти та своєчасності справляння митних платежів.

2.2. Ефективність адміністрування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами

Перевозити вантажі через кордони України можуть не тільки компанії, а й фізичні особи (громадяни України та громадяни інших держав). Громадяни, які ввозять товари на територію України, зобов'язані виконати митні процедури. Митне оформлення є обов'язковою умовою для включення товарів, які перетинають митні кордони, у внутрішню торгівлю. При декларуванні ввезених товарів здійснюється надання спеціального статусу ввезеному товару та вживається застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання. При перетині митного кордону та ввезенні товару громадянин повинен подати необхідні документи для митного оформлення. Такими документами можуть бути:

- форми митної декларації або документів, що їх замінюють,
- інші документи, необхідні для митного оформлення (у разі подання електронної форми декларації). [50].

Громадяни, які подають декларації для митного оформлення товарів (декларанти) зобов'язані самостійно здійснювати митне оформлення товарів, що переміщуються через кордон України. Також при митному оформленні товарів, що переміщуються через кордон України декларант повинен бути присутнім. Інші особи, які супроводжують декларанта, не можуть займатись процедурою розмитнення. Також особи (декларант або ті, які супроводжують декларанта) не можуть бути розмитнені.

Стаття 377 Митного кодексу України визначає особливості митного оформлення товарів, що переміщуються для вільного обігу через кордони України. [35] Ці товари включають такі конкретні групи товарів:

Група 1. Товари за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з Українською класифікацією товарів (УКТ) ЗЕД. Перелік товарів цих груп представлено в таблиці 2.13.

**Перелік груп товарів з
гідно Українською класифікацією товарів (УКТ) ЗЕД**

Група	Назва товару
8701	Трактори (за винятком тракторів товарної позиції 8709):
8702	Моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія:
8703	Автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей (крім моторних транспортних засобів товарної позиції 8702), включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі:
8704	Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів:
8705	Моторні транспортні засоби спеціального призначення, крім призначених головним чином для перевезення людей або вантажів (наприклад, автомобілі вантажні для аварійного ремонту, автокрани, автомобілі пожежні, автобетономішалки, автомобілі прибиральні для доріг, автомобілі поливомийні, автомобілі-майстерні, радіологічні автомобілі):
8706 00	Шасі з установленими двигунами для автомобілів товарних позицій 8701-8705:
8707	Кузови (включаючи кабіни) для моторних транспортних засобів товарних позицій 8701-8705:
8711	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них; коляски
8716	Причепи та напівпричепи; інші несамохідні транспортні засоби; їх частини:

Джерело: Українська класифікація товарів ЗЕД

Наведені в таблиці 2.13 товари підлягають державній реєстрації при імпорті громадянами на митну територію України. Митне оформлення цих товарів відбувається незалежно від їх вартості. Товари наведені в таблиці 2.13 при перевезенні через кордони України підлягають письмовому декларуванню та митному оформленню в установленому порядку. Ці товари обкладаються ввізним митом, ПДВ та акцизним збором. [35]

Характеристики митного оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України наведені в таблиці 2.13 та такими є:

- для ввезення громадянами транспортних засобів необхідні сертифікати та документи, що підтверджують їх відповідність вимогам технічних регламентів і державних стандартів;

- транспортні засоби, які зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземних держав і ввезені в Україну для вільного обігу повинні бути зняті з обліку у країнах звідки вони ввозяться.

- транспортні засоби, які ввезені на митну територію України підлягають обов'язковій сертифікації. При митному оформленні цих товарів митним органам пред'являються документи, що підтверджують відповідність транспортного засобу вимогам технічних регламентів і національних стандартів.

- здійснюється автоматичний обмін інформацією між правоохоронними органами щодо транспортних засобів, які перетинають кордон України. [35]

Як правило, для оподаткування товарів, що переміщуються громадянами через кордон України, використовується фактурна вартість товарів. Фактурна вартість товару – це сума рахунку - ціна товару в країні, де товар було придбано. Інформацію про ціну товару можна знайти в касовому чеку або підтвердженні покупки та на етикетці з інформацією про ціну товару. Це означає, що при митному оформленні декларант повинен надати документи (чеки, накладні тощо), які підтверджують вартість товару.

Додатково варто зауважити, що при визначенні фактурної вартості товарів, враховується також вартість їх страхування та перевезення до моменту перетинання митного кордону України.

Варто акцентувати увагу також на тому, що при здійсненні митного оформлення митні органи також здійснюють і контрольну діяльність. Її суть і зміст полягає в тому, що посадова особа (митник) перевіряє відповідність у здійсненні та додержанні громадянами норм митного законодавства. У разі, якщо посадовою особою (митником) виявлено наявність доказів недостовірності заявленої фактурної вартості товарів - митні органи визначають вартість товару самостійно.

При визначенні вартості товарів, що переміщуються (перевозяться) громадянами через митний кордон України, на посадових (службових) осіб (митників) при нарахуванні митних платежів поширюється дія статті 368 Митного кодексу України.

Особисті речі, які переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, підлягають декларуванню, але з них не відбувається адміністрування митних платежів. Питання переміщення (переміщення)

громадянами через митний кордон України особистих речей регулюється статтею 369 Митного кодексу України [35]. Стаття 370 Митного кодексу України містить перелік товарів, які можуть бути віднесені до приватної власності громадян на яку не поширюється адміністрування митних платежів. В табл. 1 Додатку А наведено перелік таких речей.

Стаття 371 Митного кодексу України визначає умови вивезення (пересилання) громадянами товарів за межі митної території України. Відповідно до частини 1 статті 371 Митного кодексу України «товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро (крім зазначених у частині другій цієї статті), не підлягають письмовому декларуванню при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України». [35].

Згідно частини 2 статті 371 Митного кодексу України «товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро та на які законом встановлено вивізне мито та/або якщо відповідно до закону державними органами видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, із сплатою у випадках, визначених законами України, вивізного мита та з поданням відповідних документів, виданих державними органами». [35]

Так, згідно частини 3 статті 371 Митного кодексу України «товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро (крім зазначених у частині четвертій цієї статті), при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, зі сплатою вивізного мита у випадках, встановлених законами України, та з поданням відповідних документів, які підтверджують дотримання встановлених заборон та/або обмежень згідно із законами України щодо вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України». [35]

Згідно частини 4 статті 371 Митного кодексу України «товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро, при вивезенні (пересиланні) громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та звільняються від подання документів (крім документів, що підтверджують право вивезення за межі митної території України культурних цінностей), що підтверджують дотримання встановлених заборон та/або обмежень щодо вивезення (пересилання) громадянами товарів за межі митної території України» [35].

Щоб частина 4 статті 371 Митного кодексу України могла використовуватись при адмініструванні митних платежів потрібно, щоб виконувалися такі умови:

1) товари вивозяться у зв'язку з виїздом особи за межі України на постійне місце проживання;

2) товари є спадщиною, що оформлена в Україні на користь громадянина-нерезидента, за умови цього підтвердження органами, що вчиняють нотаріальні дії;

3) товари вивозяться громадянами-резидентами за межі митної території України тимчасово під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення;

4) товари були ввезені на митну територію України тимчасово під зобов'язання про їх зворотне вивезення, що підтверджується відповідними документами;

5) товари одержані громадянами-нерезидентами у вигляді призів і нагород за участь у змаганнях, конкурсах, фестивалях тощо, які проводяться на території України, що підтверджується відповідними документами. [35].

Найбільш поширеним та таким, статистика якого є доступною для аналізу є кількість транспортних засобів, що була завезена громадянами в Україну протягом пільгового періоду 2022 року.

В зв'язку з відміною митних та податкових платежів на імпорт транспортних засобів різко зросла їх кількість, що переміщуються через митний

кордон громадянами. Запровадження пільгового розмитнення призвело до зростання обсягу імпорту громадянами транспортних засобів до України. Загалом протягом квітня-червня громадянами України було ввезено понад 230 тис. транспортних засобів, що становить зростання імпорту на 44%. У грошовому виразі за три місяці було ввезено транспортних засобів на суму приблизно \$1,117 млрд.

Інформаційний портал «Слово і діло» [53] провів дослідження проаналізувавши кількість ввезених в Україну транспортних засобів за пільговими умовами та скільки після їх скасування. Отримані дані представлено на рис. 2.14.

Рис. 2.14. Кількість транспортних засобів ввезених в Україну за пільговими умовами та після скасування пільгових умов.

Джерело: [53].

На час дії пільгового періоду, тобто «нульового розмитнення» транспортних засобів, у квітні-червні 2022 року в Україну громадянами ввезено 236,8 тис. транспортних засобів, що могло б принести в бюджет країни приблизно 26,1 млрд. грн. Проте, як тільки час дії пільгового періоду закінчився обсяги ввозу транспортних засобів на територію України скоротився в 10 раз. До прикладу в

липні кількість ввезених в Україну транспортних засобів громадянами становила лише 13,6 одиниць, що склало надходження до бюджету 1,7 млрд. грн. Згодом показники вирівнялись, та у серпні-вересні кількість ввезених в Україну транспортних засобів громадянами становила 36,3 одиниць та 31,8 одиниць, що склало надходження до бюджету кожного місяця в розмірі 3,6 млрд. грн.

Поряд з регулюванням процедур адміністрування митних платежів та оподаткування товарів при переміщенні через митний кордон України Митний кодекс України вводить обмеження щодо переміщення певних видів товарів. Зокрема, статтею 373 Митного кодексу України встановлено обмеження щодо вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України окремих товарів. Так, «не допускається вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України товарів, незалежно від їх загальної фактурної вартості, згідно з переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України». Частина 2 статті 373 Митного кодексу України зазначає «Порядок вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження визначається Кабінетом Міністрів України».

Частина 3 статті 373 Митного кодексу України зазначає «порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів визначається Національним банком України». [35].

Частина 4 статті 373 Митного кодексу України зазначає «не допускається вивезення за межі митної території України алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами, які не досягли 18-річного віку». [35].

Таким чином, на законодавчому рівні є визначено, порядок та процедури адміністрування митних платежів та оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами, так, щоб це було максимально ефективно для країни.

Висновки до розділу 2.

В даному розділі ми дослідити такі питання як фінкальну значимість та оцінку справляння мита в Україні, провели аналіз адміністрування ПДВ та акцизного податку як джерела доходів держави, а також визначили ефективність оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами та адміністрування митних платежів.

В даному розділі проаналізовано розподіл доходів та видатків за бюджетами у 2017-2021 роках та визначено питому вагу ввізного та вивізного мита у відношенні до Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Встановлено, що протягом 2017-2021 років частка надходжень до Державного бюджету України від адміністрування ПДВ та акцизного податку суттєво переважала над часткою, яку вносили місцеві бюджети.

В п.2.1. проаналізовано динаміку зміни частки митних платежів у 2018-2020 роках та визначено питому вагу митних платежів. Встановлено, що за рахунок митних платежів покривається приблизно чверть видатків. Зокрема, протягом 2018-2020 років питома вага митних платежів становила 25,8% у 2018 році; 23,3% у 2019 році та 19,1% у 2020 році.

Також в п.2.1. проаналізовано структуру мита, що надходили до Державного бюджету за 2017-2021 рр. За результатами аналізу встановлено, що 100 % надходжень від ввізного та вивізного мита направлялось до державного бюджету. Оцінювання ввізного і вивізного мита за 2019-2021 роки засвідчує зростання їх питомої ваги у структурі податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. Зокрема, питома вага ввізного мита у 2020 році зросла в порівнянні з базовим 2019 роком на 1,2% , а у 2021 році - на 23,4%. Що стосується вивізного мита, то питома вага вивізного мита у 2020 році зросла в порівнянні з базовим 2019 роком майже у 8,5 рази, тобто на 840,9 % , а у 2021 році - майже у 5,1 рази, тобто на 513,9 %. Таке зростання пояснюється активною торгівельною політикою України на зовнішніх ринках.

В п.2.2. проаналізовано адміністрування ПДВ та акцизного податку. Встановлено, що усі кошти адміністрованого ПДВ протягом 2017-2021 років

спрямовувались до державного бюджету, місцеві бюджети коштів не отримували. Таким чином, питома вага ПДВ у Державному бюджеті України становила протягом 2017-2021 років – 100%. Протягом 2017-2021 років питома вага ПДВ становила 39,87% у 2017 році; 40,67% у 2018 році; 38,26% у 2019 році; 37,6% у 2020 році; та 41,7% у 2021 році. Отже, як бачимо з проведеного аналізу адміністрування ПДВ, суми та обсяги надходжень за цим видом платежів від зовнішньоекономічної діяльності є доволі значним та забезпечує фінансову підтримку національних інтересів держави.

Далі в роботі розглянуто інший вид платежів від здійснення зовнішньоекономічної діяльності – акцизний податок, який стягується з підакцизних товарів та продукції, що ввозяться на митну територію України.

Законодавство України визначає три об'єкти з яких здійснюється адміністрування акцизного податку, визначеного законодавством, відповідно до пункту 213.3 статті 213 розділу VI ПК України:

- ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;
- реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизних товарів (продукції), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави;
- реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України зі звільненням від оподаткування до закінчення строку [49].

За результатами дослідження встановлено наявність достатньо високої питомої ваги акцизного податку у доходній частині державного бюджету. При найскромніших оцінках за рахунок акцизного податку покривається понад 10% доходів Державного бюджету України. Зокрема, протягом 2017-2021 років питома вага акцизного податку становила 15,42% у 2017 році; 14,4% у 2018 році; 13,85% у 2019 році; 14,4% у 2020 році; та 14% у 2021 році.

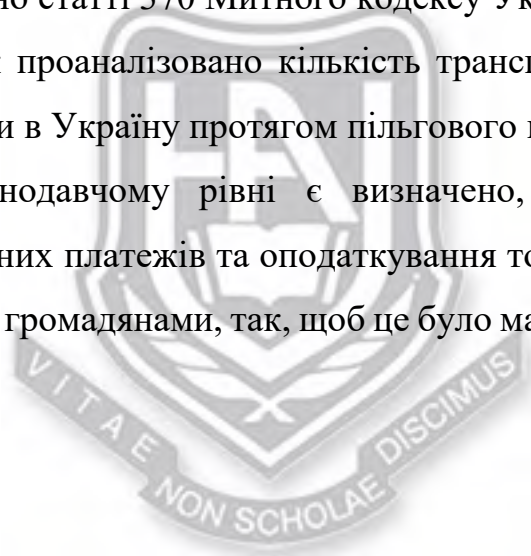
В розділі досліджено ефективність адміністрування податків з товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами. Наведено перелік товарів, які підлягають державній реєстрації при ввезенні громадянами на митну територію України.

Встановлено, що адміністрування митних платежів з товарів, які громадяни переміщують через кордони України, як правило, ґрунтується на розрахунковій вартості товарів – фактурній вартості товарів. Також встановлено, що особисті речі, які переміщуються громадянами через митний кордон України, підлягають декларуванню, а не сплаті митних платежів і адміністрування платежів по них не здійснюються.

В розділі наведено перелік товарів, які можуть бути віднесені до особистих речей громадян, згідно статті 370 Митного кодексу України.

В розділі також проаналізовано кількість транспортних засобів, що була завезена громадянами в Україну протягом пільгового періоду 2022 року.

Отже, на законодавчому рівні є визначено, порядок та процедури адміністрування митних платежів та оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами, так, щоб це було максимально ефективно для країни.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Функції державного регулювання набувають для України все більшого значення, особливо у зв'язку з залученням України до світового економічного процесу. Зовнішня торгівля та переміщення товарів через кордони викликають багато питань, що потребують вирішення та врегулювання. Серед них першочерговими є завдання пов'язані з формуванням нового конкурентного середовища, структурною перебудовою національного господарства та підвищенням конкурентоспроможності вітчизняної економіки в цілому.

Приєднання України до Світової організації торгівлі (СОТ), активна позиція та впізнаваність України в світі вимагає дотримання питання захисту інтересів національних виробників. Вступаючи до світового кругообігу товарів та послуг державне регулювання повинно бути спрямоване на збереження прав та інтересів товаровиробників, також регулювання підлягають механізми переміщення товарів між країнами. Серед переліку ключових питань першочерговим варто визначити питання удосконалення механізму адміністрування митних платежів та оподаткування товарів при переміщенні через митний кордон України. [23].

Одним із основних завдань органів податкової служби та митних органів є забезпечення захисту економічних інтересів України. Отже, під час удосконалення механізму адміністрування митних платежів необхідно розглянути питання щодо:

1. Правильність розрахунків мита.
2. Своєчасність сплати митних платежів.
3. Сумлінність митних платежів.
4. Правомірність застосування заходів примусового стягнення митних зборів. [34].

Як уже було визначено в першому розділі, основними митними платежами, визначеними для адміністрування та зарахованих до державного бюджету

країни, є три види стягнень: акцизний збір, податок на додану вартість (ПДВ) та мито. Ці види адміністрування податків класифікуються як непрямі податки.

Згідно розрахунків проведених у другому розділі за рахунок адміністрування митних платежів формується близько 45% доходів Державного бюджету України. Адміністровані митні платежі (акцизний збір, ПДВ та мито) включають у ціну товарів, робіт та послуг. Тобто непрямі податки - митні платежі, якими оподатковуються товари при переміщенні через митний кордон України – є ціноутворюючими і можуть доволі значно впливати на ціну товару, що підлягатиме реалізації.

Розглянемо специфіку механізму адміністрування митних платежів, щоб краще зрозуміти напрямки оподаткування та адміністрування митних платежів.

У світовій практиці існує два механізми адміністрування митних платежів. Ці платежі ґрунтуються на двох принципах: призначення та походження.

Принцип призначення у адмініструванні митних платежів означає, що товари оподатковуються за місцем їх споживання. Застосування цього принципу в механізмі оподаткування згідно з діючими в країнах домовленостями СОТ, передбачає, що ставка за митними платежами не повинна перевищувати внутрішню ставку митних платежів при реалізації товарів.

Наприклад, в різних країнах Європейського Союзу встановлено різні розміри митних платежів (ставка та розмір податку). Тому вітчизняні компанії-експортери можуть скористатися цією умовою у власних інтересах. Тобто *при ввезенні товарів до країн ЄС у вітчизняної компанії-експортера є можливість вибору держави розмитнення* [14]. І, як наслідок, вибір держави-розмитнення означає автоматичний вибір держави-сплати ПДВ. «Підводний камінь» полягає в тому, що держави, конкурують між собою заохочуючи імпорт через свою територію та наповнюючи у такий спосіб державні бюджети своїх країн.

Саме тому в механізмі адміністрування митних платежів варто передбачити *відмову від повернення ПДВ по експортних операціях*. Адже якщо країна-експорту є монополістом певного товару, то запровадження механізму

нарахування ПДВ за походженням дозволяє їй отримувати додаткові надходження до бюджету за рахунок споживачів країни-імпорту.

Більше того, існує світова практика *утворення спільних територій для цілей ПДВ*. На таких територіях імпортованими вважаються всі операції при ввезенні їх на цю територію, а експортованими вважаються операції з вивозу за межі цих територій. Наприклад, така практика діє в Європейському Союзі. І тут теж є «прогалина» в механізмі адміністрування митних платежів. Адже операції всередині територій адмініструються за іншими правилами і до них не застосовуються поняття імпорту та експорту. [46].

Наступна ситуація, котра потребує удосконалення з точки зору механізму адміністрування митних платежів – це *відтермінування сплати ПДВ*. Коли підприємства платники ПДВ імпортують товари в державу - вони повинні сплатити ПДВ. Операції сплати ПДВ відбувається на митному кордоні при ввезенні товару. Операцію сплати ПДВ оформлюють митні органи і в момент оплати ПДВ та митних зборів товари набувають статусу що дозволяє вільний обіг. Проте, наділені владними повноваженнями, митні органи можуть надати право окремим імпортерам відтермінувати час сплати ПДВ. Тобто імпортеру котрий регулярно та систематично здійснює операції переміщення товарів через митний кордон України можуть надати «послаблення». Таке послаблення може полягати у відтермінування сплати імпортних мит і ПДВ єдиним та накопиченим платежем наприкінці місяця. Однак таке «послаблення» не є надто поширеним явищем та як правило супроводжується гарантіями зі сторони імпортера на мито і ПДВ, які потрібно сплатити за попередній період. Разом з тим в механізмі адміністрування митних платежів варто передбачити *неможливість накопичення несплачених рахунків за ПДВ по адмініструванню митних платежів*. Адже, така відстрочка зазвичай призводить до того, що державний бюджет поповнюється нерівномірно, що може спричиняти фінансові розриви у доходах та витратах. [3].

Наступна ситуація, котра потребує удосконалення з точки зору механізму адміністрування митних платежів – впливає з попереднього недоліку - це

шахрайство, з кількістю та обсягом ПДВ, що підпало під відтермінування.

Спокуса викликана відтермінуванням сплати ПДВ є те, що імпортер може вдатись до «каруселей». «Податкова карусель» означає ввезення під видом відтермінованого ПДВ наступних партій аналогічного товару. І тут виникає колізія, хоча імпортер і повинен щомісяця звітувати про оплату ПДВ проте на практиці відслідкувати це практично неможливо. Кількість та обсяги операції переміщення товарів через митний кордон України можуть бути настільки великими та регулярними, що митні органи не в змозі перевірити виконання імпортером зобов'язань по сплаті відтермінованого ПДВ. Саме тому механізм адміністрування митних платежів потребує удосконалення операції з *врегулювання та контролю за кількістю та обсягом ПДВ, що підпало під відтермінування.* Завдання податкових та митних органів полягає в жорсткому контролі за партіями та обсягами товарів, які перемістились через митний кордон України. Адже такі товари одразу попадають у вільний обіг без стягування ПДВ на підставі режиму відтермінування, і відповідно несплачені митні платежі становлять втрачений дохід для Державного бюджету України. [3].

Альтернативним варіантом вирішення цього суперечливого питання може стати *надання ліцензій на відтермінування ПДВ.* Такі ліцензії можуть бути платними та видаватися на певний період. Зручність ліцензії полягає в тому, що в разі недотримання чи порушення умов переміщення товарів через митний кордон України податкові та митні органи можуть відкликати ліцензію та накласти додаткові штрафи на підприємства-імпортери.

Багато країн використовують практику відтермінування ПДВ і розробили для цього різні механізми захисту та контролю. Наприклад, Бельгія, Литва, Греція, Швеція, Словаччина та інші країни в різній мірі застосовують умови на отримання ліцензії для режиму відтермінування. В той же час Кіпр, Фінляндія, Франція, Німеччина, Ірландія, Італія, Словацька Республіка, Словенія, Іспанія, Швеція та Сполучене Королівство не дозволяють використовувати режим відтермінування.

Проте, незважаючи на недоліки, які виникають при відтермінуванні сплати ПДВ, більшість країн все таки застосовують режим відтермінування, заохочуючи імпортерів до перетину товарами саме їх кордону.

Наступна ситуація, котра потребує удосконалення з точки зору механізму адміністрування митних платежів - це **відшкодування ПДВ**. Заходи, які вживаються Урядом щодо скорочення бюджетної заборгованості з відшкодування ПДВ наразі є малоефективними. Якщо порівнювати механізми функціонування податкового кредиту, то встановлено, що наразі є більш ефективні режими відшкодування ПДВ. Наразі процедура має таку формулу: сума ПДВ, що підлягає відшкодуванню, визначається як різниця між сумою податку, одержаного від покупців за реалізовані товари, і сумами податку, що сплачені або підлягають сплаті постачальникам та податку за придбані і введені в експлуатацію основні виробничі фонди і взяті на облік нематеріальні активи. При чому суми податку, що сплачені або підлягають сплаті постачальникам – це платежі за виконані роботи, послуги, придбані матеріальні ресурси тощо, і їх вартість відноситься на витрати виробництва й обігу. При цьому податок на сировину та інші вироби, що використовуються для основної діяльності, до витрат виробництва і обігу не відноситься, а відповідно і не віднімаються із загальної податкової суми, яка підлягає сплаті до державного бюджету. Також, якщо суми податку, що сплачені або підлягають сплаті постачальникам за виконані роботи або придбані матеріальні ресурси, перевищують суми податку, одержані від покупців за реалізовані товари, то різниця, яка утворилася - не відшкодовується. [3].

Отже, в сучасному механізмі адміністрування митних платежів механізм відшкодування ПДВ за наведеною формулою має локальний, а не загальний характер. Тому потребує також удосконалення з точки зору механізму адміністрування митних платежів, процедура відшкодування ПДВ.

Наступна ситуація, котра потребує удосконалення з точки зору механізму адміністрування митних платежів – це **питання легітимності нарахування та сплати ПДВ тоді, коли товари що перетинають митну територію України**

знаходяться в режимі тимчасового ввезення. Це означає, що для таких товарів додана вартість не створюється, а відповідно і підстав сплачувати ПДВ нема. Проте згідно Митного кодексу України «майно, яке ввозиться (пересилається) на митну територію України за договорами оренди (лізингу), застави та іпотеки і оформлюється для тимчасового ввезення під зобов'язання зворотного вивезення протягом одного року, є об'єктом оподаткування податку на додану вартість за ставкою 20%». Тому сплата ПДВ для таких товарів порушує норми міжнародного права. Така невідповідність вітчизняного та міжнародного права призводить до того, що товар, який в режимі тимчасового ввезення перетинає митну територію України зіштовхується з кількома колізіями:

по перше, товар обкладається податком, хоча не створює додаткової вартості;

по друге, товар насправді не змінює власника;

по третє, товар з часом буде повернено в країну походження;

по четверте, суми ПДВ з такого товару заборонено включати до складу податкового кредиту. [54].

Такий стан речей насправді обтяжує надходження в Україну товарів, котрі планується використовувати тимчасово. Особливо гостро це питання постало в умовах військового часу, коли тимчасового ввезення потребує багато товарів починаючи від генераторів, мобільних установок, новітнього обладнання та техніки тощо, що спрямовуватиметься для відновлення України у післявоєнний час.

Отже, в сучасних умовах у механізмі адміністрування митних платежів *пропонується відмова від нарахування та сплати ПДВ тоді, коли товари що перетинають митну територію України знаходяться в режимі тимчасового ввезення.*

Також, на наш погляд, потребує удосконалення, з точки зору механізму адміністрування митних платежів, *процедура нарахування ставок ПДВ.* А саме, пропонуємо запровадити диференціацію ставок ПДВ залежно від товару, що перетинає митний кордон України. Таку практику застосовують багато країн

Європейського союзу. Наприклад поряд з базовими ставками податку можуть застосовуватися знижені ставки. До прикладу найнижча ставка ПДВ в Люксембурзі - 15%, і поряд на товари та послуги, які мають соціальне або культурне призначення застосовується ставка 5%. У Данії та Швеції ставка ПДВ - 25%, а до продуктів харчування, фармацевтичних товарів, готельних послуг тощо застосовується ставка ПДВ – 5%. На нашу думку, в сучасних умовах у механізмі адміністрування митних платежів доцільно застосовувати диференційовані ставки ПДВ, що дозволить стимулювати потік суспільно важливих та необхідних товарів, і створить удорожчання для товарів, що конкурують з вітчизняними товарами.

Таким чином, ми розглянули питання, що стосуються механізму адміністрування митних платежів. Звичайно, цей перелік не є вичерпним, однак вирішення частини з цих питань дозволить уникнути недоліків, які існують у адміністрування митних платежів. Звичайно, вирішення цих проблем потребує державного втручання та регулювання, але разом з тим це значно покращить стан справ у існуючому механізмі адміністрування митних платежів.

Виявлені проблеми та запропоновані шляхи їх вирішення сприятимуть зростанню митних надходжень до Державного бюджету України та зміцненню регулюючої функції митної та податкової політики України, та, відповідно, забезпечення економічної безпеки суспільства, захисту національних інтересів держави в цілому.

Висновки до розділу 3.

В даному розділі розглянуто удосконалення механізму адміністрування митних платежів.

Встановлено, що питання зовнішньої торгівлі та переміщення товарів через митний кордон вимагає вирішення цілого ряду завдань. Серед них першочерговими є завдання пов'язані з формуванням нового конкурентного середовища, структурною перебудовою національного господарства та підвищенням конкурентоспроможності вітчизняної економіки в цілому.

В процесі дослідження виявлено перелік проблемних питань, що стосуються механізму адміністрування митних платежів та запропоновано шляхи їх вирішення.

При ввезенні товарів до країн ЄС у вітчизняних компаній-експортерів є можливість вибору держави розмитнення. І, як наслідок, вибір держави-сплати ПДВ. «Підводний камінь» полягає в тому, що держави, конкурують між собою заохочуючи імпорт через свою територію та наповнюючи у такий спосіб державні бюджети своїх країн. Саме тому в механізмі адміністрування митних платежів варто передбачити відмову від повернення ПДВ по експортних операціях.

Наявність світової практики утворення спільних територій для цілей ПДВ. На таких територіях імпортованими вважаються всі операції при ввезенні їх на цю територію, а експортованими вважаються операції з вивозу за межі цих територій. І тут теж є «прогалина» в механізмі адміністрування митних платежів. Адже операції всередині територій для цілей ПДВ оподатковуються за іншими правилами, а саме до них не застосовуються поняття імпорту та експорту.

Надання імпортеру котрий регулярно та систематично здійснює операції переміщення товарів через митний кордон України «послаблення» у вигляді відтермінування сплати ПДВ. Вважаємо, що в механізмі адміністрування митних платежів варто не допускати накопичення несплачених накладних з ПДВ при перевезенні товарів через кордони України. Адже такі зміни, як правило, призводять до того, що державний бюджет наповнюється нерівномірно, що може призвести до фіскального розриву між доходами та видатками. Наявність шахрайства з метою відстрочення сум або сум ПДВ. Через великий обсяг і регулярність кількості та обсягів переміщення товарів в Україні митні органи можуть бути не в змозі перевірити виконання імпортером зобов'язань по сплаті ПДВ. Таким чином, існує потреба у вдосконаленні обробки та управління відстроченими сумами та обсягами ПДВ у механізмах управління митними платежами. Іншим вирішенням цього спірного питання може бути видача ліцензій на відстрочення ПДВ.

Серед сучасних механізмів управління митними платежами існуючий механізм відшкодування ПДВ виявився не загальним, а локальним.

Питання легітимності нарахування та сплати ПДВ тоді, коли товари що перетинають митну територію України знаходяться в режимі тимчасового ввезення. Сплата ПДВ для таких товарів порушує норми міжнародного права. Така невідповідність вітчизняного та міжнародного права призводить до того, що товар, який в режимі тимчасового ввезення перетинає митну територію України зіштовхується з кількома колізіями і обтяжує надходження в Україну товарів, котрі планується використовувати тимчасово. Пропонується відмова від нарахування та сплати ПДВ тоді, коли товари що перетинають митну територію України знаходяться в режимі тимчасового ввезення.

Також, потребує удосконалення, з точки зору механізму адміністрування митних платежів, процедура нарахування ставок ПДВ. А саме, пропонуємо запровадити диференціацію ставок ПДВ залежно від товару, що перетинає митний кордон України.

Виявлені проблеми та запропоновані шляхи їх вирішення сприятимуть зростанню митних надходжень до Державного бюджету України та зміцненню регулюючої функції митної та податкової політики України, та, відповідно, забезпечення економічної безпеки суспільства, захисту національних інтересів держави в цілому.

ВИСНОВКИ ТЕ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню механізму адміністрування митних платежів. В першому розділі досліджено сутність, функції та види митних платежів як джерел формування її доходів та розкрито механізм переміщення і пропуску товарів через митний кордон України. В другому розділі досліджено фіскальну значимість та оцінку справляння мита в Україні, здійснено аналіз адміністрування митних платежів (ПДВ та акцизного податку) як джерела доходів держави, а також визначено ефективність оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами. В третьому розділі роботи розглянуто напрямки удосконалення механізму адміністрування митних платежів.

Встановлено, що митні платежі є одним з інструментів регулювання зовнішньоторговельної та митної політики держави. Саме митні платежі становлять основу економічних методів регулювання та митної та зовнішньоекономічної діяльності держави.

Досліджено, що визначення сутності та змісту митних платежів найкраще проявляється при дослідженні їх функцій. Загалом функції митних платежів є похідними від функцій податків, тому несуть те саме навантаження і зміст у їх розумінні.

Митний кодекс України визначає, що митні платежі, це:

- а) мито;
- б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Встановлено, що непрямі податки мають свої переваги і недоліки. Вони ефективніші ніж прямі податки, оскільки оподатковують споживання. Наведено переваги та недоліки непрямих податків.

Розкрито принципи оподаткування при розгляді митних платежів як інструментів зовнішньоторговельної та митної політики держави, досліджено, що їх побудова відбувається з їх дотриманням.

Доведено, що митні платежі як інструменти зовнішньоторговельної та митної політики держави спрямовані на отримання стабільних надходжень до Державного бюджету, покращення функціонування національної економіки, реалізації загальнодержавних завдань тощо.

Встановлено, що процедури переміщення, а також пропуску через кордон товару (експорту та імпорту) супроводжуються виникненням митних правовідносин, в основі котрих лежить економічно-розрахунковий принцип – адміністрування митних платежів. Нами визначено та структуровано перелік правовідносин, які виникають при адміністрування митних платежів, переміщенні та пропуску через кордон товару.

Порядок і умови адміністрування митних платежів, а також переміщення товарів через митний кордон регулюється Митним кодексом України. Крім того, українське митне законодавство визначає основні поняття та процедури, що використовуються, і диктує їх тлумачення. У різні часи вчені доповнювали і розширювали своє тлумачення порядку та умов переміщення товарів через державні кордони та механізм адміністрування митних платежів.

Встановлено, що порядок адміністрування митних платежів та умови переміщення товарів через митний кордон охоплюють певний порядок дій. Такі дії, котрі повинні здійснити фізичні та юридичні особи, класифіковано за певними ознаками та процедурами.

Досліджено процедури переміщення і пропуску товарів через митний кордон України та процедури адміністрування митних платежів. Розкрито сполучення, яке поділяється за різновидами щодо процедури переміщення і пропуску товарів через митний кордон України. Встановлено способи передачі та переміщення і пропуску товарів через митний кордон України, які класифікуються за видами та способами транспортування. В розділі наведено

види переміщення товарів через митний кордон України на способами транспортування.

Розглянуто операції, що стосуються переміщення товарів через митний кордон України, які підлягають адмініструванню митних платежів, митному контролю та митному оформленню. Встановлено, що процедури та операції митного контролю та митного оформлення, а також адміністрування митних платежів мають уніфікований характер та діють на всій території України.

Досліджено перелік товарів щодо яких встановлено заборону або обмеження по переміщенню та пропуску через митний кордон України. Розкрито систему митного контролю товарів, яка передбачає двоканальне переміщення через митний кордон України.

В роботі проаналізовано розподіл доходів та видатків Державного бюджету України та місцевих бюджетів у 2017-2022 роках. Визначено питому вагу ввізного та вивізного мита у Державному бюджеті України та місцевих бюджетах. Встановлено, що у 2017-2022 роках адміністрування митних платежів до Державного бюджету України суттєво переважала над часткою, яку вносили місцеві бюджети.

Досліджено динаміку зміни частки митних платежів у 2018-2022 роках та визначено питому вагу митних платежів. Встановлено, що за рахунок адміністрування митних платежів покривається приблизно 20% видатків. Зокрема, протягом 2018-2022 років питома вага митних платежів становила 25,8% у 2018 році; 23,3% у 2019 році, 19,1% у 2020 році, 20,2% у 2021 році та 11,1% у 2022 році.

Проаналізовано структуру мита, що надходили до Державного бюджету за 2017-2022 рр. За результатами аналізу встановлено, що 100 % надходжень від ввізного та вивізного мита направлялось до державного бюджету. Оцінювання ввізного і вивізного мита за 2019-2022 роки засвідчує зростання їх питомої ваги у структурі податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. Зокрема, питома вага ввізного мита у 2020 році зросла в порівнянні з базовим 2019 роком на 1,2% , а у 2021 році - на 23,4%. Що стосується вивізного мита, то питома вага

вивізного мита у 2020 році зросла в порівнянні з базовим 2019 роком майже у 8,5 рази, тобто на 840,9 % , а у 2021 році - майже у 5,1 рази, тобто на 513,9 %. Таке зростання пояснюється активною торгівельною політикою України на зовнішніх ринках.

Проаналізовано адміністрування ПДВ та акцизного податку. Встановлено, що усі кошти адміністрованого ПДВ протягом 2017-2022 років спрямовувались до державного бюджету, місцеві бюджети коштів не отримували. Таким чином, питома вага ПДВ у Державному бюджеті України становила протягом 2017-2022 років – 100%. Протягом 2017-2022 питома вага ПДВ становила 39,87% у 2017 році; 40,67% у 2018 році; 38,26% у 2019 році; 37,6% у 2020 році; 41,7% у 2021 році; та 19,6 у 2022 році.

Отже, як бачимо з проведеного аналізу адміністрування ПДВ, суми та обсяги надходжень за цим видом платежів від зовнішньоекономічної діяльності є доволі значним та забезпечує фінансову підтримку національних інтересів держави.

Розглянуто інший вид адміністрування митних платежів – акцизний податок, який стягується з підакцизних товарів та продукції, що ввозяться на митну територію України.

В роботі розкрито об'єкти адміністрування митних платежів (зокрема оподаткування акцизним податком) за законодавством України:

- ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;
- реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизних товарів (продукції), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави;
- реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України зі звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного

законодавством, відповідно до пункту 213.3 статті 213 розділу VI ПК України.
[49]

За результатами дослідження встановлено наявність достатньо високої питомої ваги акцизного податку у доходній частині державного бюджету. При найскромніших оцінках за рахунок акцизного податку покривається понад 10% доходів Державного бюджету України. Зокрема, протягом 2017-2021 років питома вага акцизного податку становила 15,42% у 2017 році; 14,4% у 2018 році; 13,85% у 2019 році; 14,4% у 2020 році; та 14% у 2021 році.

Досліджено ефективність адміністрування митних платежів, тобто оподаткування товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України. В роботі наведено перелік товарів, які потребують державної реєстрації при ввезенні до України.

Встановлено, що для адміністрування митних платежів - оподаткування товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, як правило, застосовується фактурна вартість товарів. Важливо, що особисті речі, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, підлягають декларуванню, але не адміністрування митних платежів не здійснюється.

Наведено перелік товарів, які згідно статті 370 Митного кодексу України відносяться до особистих речей громадян. Проаналізовано кількість транспортних засобів, що була завезена громадянами в Україну протягом пільгового періоду 2022 року. На законодавчому рівні є визначено, порядок та процедури адміністрування митних платежів - оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами.

В роботі виявлено перелік проблемних питань, що стосуються механізму адміністрування митних платежів стосовно товарів, які переміщуються через митний кордон України та запропоновано шляхи їх вирішення.

При ввезенні товарів до країн ЄС у вітчизняних компаній-експортерів є можливість вибору держави розмитнення. І, як наслідок, вибір держави-сплати ПДВ. «Підводний камінь» полягає в тому, що держави, конкурують між собою

заохочуючи імпорту через свою територію та наповнюючи у такий спосіб державні бюджети своїх країн. Саме тому в механізмі адміністрування митних платежів варто передбачити відмову від повернення ПДВ по експортних операціях.

Наявність світової практики утворення спільних територій для цілей ПДВ. На таких територіях імпортованими вважаються всі операції при ввезенні їх на цю територію, а експортованими вважаються операції з вивозу за межі цих територій. І тут теж є «прогалина» в механізмі адміністрування митних платежів. Адже до операції всередині територій не застосовуються поняття імпорту та експорту і адміністрування ПДВ здійснюється за іншими правилами.

В роботі зазначено, що в механізмі адміністрування митних платежів варто передбачити неможливість накопичення несплачених рахунків за ПДВ. Зазвичай така відстрочка означає, що бюджет поповнюється нерівномірно, а це є причиною фінансових розривів у доходах та витратах Державного бюджету України.

Механізм адміністрування митних платежів потребує удосконалення операції з врегулювання та контролю за кількістю та обсягом ПДВ, яке підлягає відтермінуванню. Митні органи не в змозі перевірити виконання імпортером зобов'язань по сплаті відтермінованого ПДВ адже кількість та обсяги операції по переміщенню товарів через митний кордон України є значними. Альтернативним варіантом вирішення цього суперечливого питання може стати надання ліцензій на відтермінування ПДВ.

Встановлено, що в сучасному механізмі адміністрування митних платежів механізм відшкодування ПДВ за існуючою формулою має локальний, а не загальний характер.

Питання легітимності нарахування та сплати ПДВ тоді, коли товари що перетинають митну територію України знаходяться в режимі тимчасового ввезення. Сплата ПДВ для таких товарів порушує норми міжнародного права. Така невідповідність вітчизняного та міжнародного права призводить до того, що товар, який в режимі тимчасового ввезення перетинає митну територію

України зіштовхується з кількома колізіями і обтяжує надходження в Україну товарів, котрі планується використовувати тимчасово. Пропонується відмова від нарахування та сплати ПДВ тоді, коли товари що перетинають митну територію України знаходяться в режимі тимчасового ввезення.

Також, потребує удосконалення, з точки зору механізму адміністрування митних платежів процедура нарахування ставок ПДВ. А саме, пропонуємо запровадити диференціацію ставок ПДВ залежно від товару, що перетинає митний кордон України.

Виявлені проблеми та запропоновані шляхи їх вирішення сприятимуть зростанню митних надходжень до Державного бюджету України та зміцненню регулюючої функції митної та податкової політики України, та, відповідно, забезпечення економічної безпеки суспільства, захисту національних інтересів держави в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова А.Т., Савчук Т.М., Жаворонок А.В. Митні платежі, як складова доходів державного бюджету. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 4 (15). С. 270–275
2. Біляковська Х. Нові схеми контрабандистів: що придумали «човники» цього разу, аби обійти митне законодавство. URL: <http://expres.ua/digest/2018/01/22/281367-novi-shemy-kontrabandystiv-prydumaly-chovnyku-cogo-razu-aby-obiytymytne>.
3. Безверхий К. Особливості обліку і звітності за податком на додану вартість в контексті законодавчих інновацій / К. Безверхий // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – №1. – С. 26-33.
4. Волосович С.В. Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності [Текст]: Навчальний посібник/ С.В. Волосович, Т.Д. Ліпихіна. – К.: Атіка, 2009. – 288 с.
5. Генеральна угода про тарифи й торгівлю 1994 року Генеральна угода про тарифи й торгівлю... | від 15.04.1994 (rada.gov.ua)
6. Годованець О. Проблемні аспекти адміністрування митних платежів і напрями їх усунення. Світ фінансів. 2008. №4(17). С.147-153.
7. Голинський Ю.О., Муляр В.В. Митна політика та її вплив на менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. 2018. Молодий вчений. № 10. С. 745–749.
8. Голинський Ю.О., Шиманська І.О. Проблеми та шляхи вдосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. № 12/2017. Ч. 2. С. 169–172.
9. Голинський Ю.О., Яцишин О.В. Управління митними платежами при здійсненні експортноімпортних операцій та шляхи його покращення. Young scientist. 2018. № 10 (62). С. 753–756.
10. Гребельник О.П. Митно-тарифна політика за умов трансформації економічної системи [Текст]: Монографія/ О.П. Гребельник. — К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2001. - 488 с.

11. Гребельник О.П. Основи митної справи: Навч. посіб. [Текст]/ О.П. Гребельник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 600 с.
12. Гуцу С.Ф. Проблеми митного регулювання в Україні в умовах євроінтеграції / С.Ф.Гуцу // Гуманітарний часопис. – 2015. - №4. – С.105-109.
13. Гуцул І. А. Митна політика зарубіжних країн. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 198 с.
14. Директива Ради від 26.11.2006 №2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928.
15. Денисенко В. В. Правове забезпечення митної політики : міжнародно-правові стандарти та українське законодавство : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНТУ, 2018. 326 с.
16. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
17. Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту Про захист національного тов... | від 22.12.1998 № 330-XIV (Картка) (rada.gov.ua)
18. Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» Про застосування спеціальних... | від 22.12.1998 № 332-XIV (rada.gov.ua)
19. Іванченко О.С. Поняття переміщення товарів через митний кордон України. Митна справа. 2007. № 2. С. 59-64.
20. Інвестиції: практика та досвід [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2015/15.pdf.
21. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, «Український та зарубіжний досвід побудови митних органів», URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2014/Trade_Facilitation_dialogue/Ukraine_in_ian_customs_service_Savarets_2017.pdf
22. Інститут податкових реформ. URL: <https://ngoipr.org.ua>

23. Імплементация Угоди про Зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://pfm/in/ua/files/files/pfm_document_54e4ba59296ba.pdf

24. Дьоміна С.Ю. До переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Митна справа. 2010. № 2. С. 75-78

25. Калашников В. М., Правові та організаційні засади митної політики США, URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/1487>

26. Караваєв Т.А. Вплив коронавірусу COVID-19 на зміни в торговельній та митній політиці іноземних країн. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. [Підприємництво, торгівля, маркетинг: стратегії, технології та інновації] (27 травня 2020 р., м. Київ); відп. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. С. 220-223.

27. Концепція реформування системи органів, що реалізують державну податкову і митну політику // Урядовий кур'єр. - [Електронний ресурс].Режимдоступу:www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249858653

28. Кучерявенко М.П. Податкове право/ М.П. Кучерявенко. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 365 с

29. Крисоватий А.І. Податкова система [Текст]: Навч. посіб./ А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – Тернопіль: ТАНГ, 2004. – 331 с.

30. Лютий І.О., Боринець С.Я, Боринець З.С., Варналій З.С. Фінанси : підручник. Київ, 2017. 728 с

31. Мартинюк В. П. Митна система України та її фіскально-регулюючий потенціал. Механізм регулювання економіки. 2010. № 3. С. 84-92.

32. Мироненко І. С. Напрями та форми взаємодії в діяльності Державної фіскальної служби України. 2017. № 1. С.171–175.

33. Митна енциклопедія : У двох томах / Редкол.: ... І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. Т.2. 536 с.

34. Митна справа: підруч. / [А.І. Крисоватий, С.Д. Герчаківський, О.Б. Дем'янюк та ін.]; за ред.. А.І. Крисоватого. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

35. Митний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17?find=1&text=%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F#Text>

36. Митні режими та їх особливості. Офіційний портал «Державна фіскальна служба України». 2021. URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/mitni-rejimi-taih-osoblivosti>.

37. Мединська Т. В. Особливості застосування акцизу в Україні та деяких країнах світу / Т. В. Мединська, Р. Ю. Слюсар // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.02. – С. 207-212.

38. Молчанова А. Митні платежі як складова доходів Державного бюджету України. Економічні студії, 2017. №5(18). С. 83-87

39. Мостовий А. Порядок справляння митних платежів. Митна справа. 2010. № 2 (68). С. 22–26.

40. Найденко О.Є., Єніна А.О., Костяна О.В. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 23. С. 506–511.

41. Національний Інститут Стратегічних Досліджень, веб-портал, URL: <https://niss.gov.ua/>

42. Непряме оподаткування: правова сутність та адміністрування : науково-практична книга / Д.О. Гетманцев, В.Л. Форсюк, Ю.А. Федчишин; за ред. Д.О. Гетманцева. Київ, 2016. 596 с

43. Несторишен І. В., Туржанський В А. Аналіз рекомендацій ВМО щодо роботи митних адміністрацій в умовах пандемії COVID-19. URL: <https://www.ndifp.com/1360>.

44. Офіційні дані Міністерства фінансів України <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

45. Павлович-Сенета Я.П. Основні поняття та принципи переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України// Журнал східноєвропейського права. – 2019. – № 67.С. 72-79

46. Пелехатий А.О. Бюджетна політика у забезпеченні розвитку територій: концептуальні доміанти та напрями модернізації: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. 386 с.

47. Петруня Ю.Є. Адміністрування митних платежів: стан і перспективи. Вісник Академії митної служби України : зб. наук. праць. 2012. № 1(47). С. 32-37.

48. Податкова політика в системі регулювання економікою. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/115/3023.html>

49. Податковий кодекс України https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?find=1&text=%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B6#w1_1

50. Прус Л. Р. Особливості здійснення державної митної справи в умовах пандемії COVID-19. Актуальні проблеми забезпечення безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі: зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конф., 25- 31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України, Наук.-дослідний ін-т фіскальної політики, Науководослідний центр митної справи. Хмельницький, 2020. С. 49-54. URL: http://ndifp.nusta.edu.ua/files/doc/2020_Zbirnyk_tez_Konf_NDCMS%2025-31.05.2020-1.pdf.

51. Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 березня 2020 № 288-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2020-p#Text>.

52. Разумей М.М. Перспективи розвитку регіонального ризик-менеджменту у сфері митного контролю. Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі: збірник тез II науково-практичної інтернет-конференції, (м. Ірпінь – м. Хмельницький, 18–

30 травня 2018 року). Хмельницький: Науково-дослідний центр митної справи, 2018. С. 82-87

53. Розмитнення авто під час воєнного стану: скільки машин завезли і який дохід отримав держбюджет// <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/19/infografika/ekonomika/rozmytnennya-avto-voyennoho-stanu-skilky-mashyn-zavezly-yakuj-doxid-otrymav-derzhbyudzheth>

54. Система управління ризиками в державній митній справі України» за заг. ред. О. А. Фрадинського, монографія, Хмельницький, 2019. 228 с.

55. Сідельникова Л.П., Сідельникова Т.П., Костіна Н.М. Податкова система : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2013. 424 с

56. Сластьоненко О. О. Митні платежі як важливе / О. О. Сластьоненко // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2019. Вип. 15. С. 127-133.

57. Статистичний збірник: «Бюджет України 2021». Міністерство фінансів України. Київ. – 2022 рік

58. Тузяк Н. Нові митні правила для Українців. Як це тепер працює? URL: https://zaxid.net/novi_mitni_pravila_dlya_ukrayintsiv_yak_tse_teper_pratsyuye_n1446243.

59. Українська класифікація товарів ЗЕД// <https://qdpro.com.ua/uk/uktzed/87>

60. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27 червня 2014 року // Урядовий кур'єр. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631 3.

61. Ченцов В.В. Механізм державного управління митною справою : порівняльний аналіз : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02; Донец. Держ. ун-т упр. Донецьк, 2013. 36 с

62. Шталь Т.В. Митні платежі України та вплив на них членства у Світовій органі торгівлі . Вісник Міністерства доходів і зборів України. 2013. С. 25-34

63. Штулер І.Ю. Лютак О.М., Баула О.В. Вплив митно-тарифного регулювання на розвиток світових ринків продовольчих та непродовольчих товарів// [Актуальні проблеми економіки](#). – 2018. - №12. - С.75-82

64. Штулер І.Ю., Подік І.І. Алгоритм електронного аудиту на основі податкового аудиторського файлу // [Актуальні проблеми економіки](#). – 2018. - №10. - С.94-104

65. Штулер І.Ю. Податкове регулювання національної економіки – ефективний інструмент її безпеки // Міжнародна наукова інтернет-конференція «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці». – Київ-Fenglin. - 12-14.10.2018. – с. 100-103.

66. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму "єдиного вікна" та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України - [Електронний ресурс]. - Режим доступу regulation.gov.ua

АНОТАЦІЯ

Стинич Н.І. «Адміністрування митних платежів як джерело формування доходів держави».

Кваліфікаційна робота другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування», ВНЗ «Національна академія управління», м. Київ, 2023 р.

Кваліфікаційна робота містить теоретичний огляд, аналітичне дослідження та напрями удосконалення адміністрування митних платежів. Основну увагу в роботі приділено розробці удосконалення механізму адміністрування митних платежів.

В роботі здійснено розкриття теоретичних основ адміністрування митних платежів» здійснено розкриття таких питань: сутність, функції та види митних платежів, як інструменту митної політики держави та джерело формування її доходів, та визначено механізм переміщення і пропуску товарів через митний кордон України.

Здійснено аналіз справляння митних платежів з товарів, які переміщуються через митний кордон України, зокрема розкрито фіскальну значимість та оцінку справляння мита в Україні, проаналізовано адміністрування ПДВ та акцизного податку як джерела доходів держави, а також розкрито ефективність оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон громадянами.

Запропоновано рекомендації щодо удосконалення механізму адміністрування митних платежів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці теоретичних і практичних пропозицій щодо удосконалення механізму адміністрування митних платежів, щодо оподаткування товарів при їх переміщенні через митний кордон України, що становить важливе джерело формування доходів держави.

***Ключові слова:** фіскальна політика, митні платежі, доходи бюджету, оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон.*

ANNOTATION

Stynych N.I. "Administration of customs payments as a source of state revenue generation".

Qualification work of the second (master's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance", Educational Program "Finance, Banking and Insurance", National Academy of Management, Kyiv, 2023.

The qualification work contains a theoretical review, analytical research and directions for improving the administration of customs payments. The main attention in the work is devoted to the development of the improvement of the customs payment administration mechanism.

In the work, the theoretical foundations of the administration of customs payments were disclosed, the following issues were disclosed: the essence, functions and types of customs payments as a tool of the state's customs policy and the source of its revenue formation, and the mechanism of movement and passage of goods through the customs border of Ukraine was determined.

An analysis of customs payments for goods moving across the customs border of Ukraine was carried out, in particular, the fiscal significance and assessment of customs clearance in Ukraine was revealed, the administration of VAT and excise tax as a source of state revenue was analyzed, and the effectiveness of taxation of goods moving across the customs border by citizens was also revealed .

Recommendations for improving the customs payment administration mechanism are offered.

The practical significance of the obtained results lies in the development of theoretical and practical proposals for the improvement of the customs payment administration mechanism, for the taxation of goods when they are moved across the customs border of Ukraine, which is an important source of state revenue formation.

Key words: *fiscal policy, customs payments, budget revenues, taxation of goods moving across the customs border.*

ДОДАТКИ

Перелік товарів, які можуть бути віднесені до особистих речей громадян, згідно статті 370 Митного кодексу України

№	Товар
1	товари особистої гігієни та індивідуальні косметичні засоби у кількості, що забезпечує потреби однієї особи на період поїздки;
2	одяг, білизна, взуття, що мають суто особистий характер, призначені виключно для власного користування і мають ознаки таких, що були у користуванні;
3	особисті прикраси, у тому числі з дорогоцінних металів та каміння, що мають ознаки таких, що були в користуванні;
4	індивідуальне письмове та канцелярське приладдя;
5	один фотоапарат, одна кіно-, відеокамера разом з обґрунтованою кількістю фото-, відео-, кіноплівок та додаткового приладдя;
6	один переносний проектор та аксесуари до нього разом з обґрунтованою кількістю діапозитивів та/або кіноплівок;
7	бінокль;
8	переносні музичні інструменти у кількості не більше двох штук;
9	один переносний звуковідтворювальний пристрій (у тому числі магнітофон, диктофон, програвач компакт-дисків тощо) з обґрунтованою кількістю плівок, платівок, дисків;
10	один переносний радіоприймач;
11	стільникові (мобільні) телефони у кількості не більше двох штук, пейджери;
12	один переносний телевізор;
13	переносні персональні комп'ютери у кількості не більше двох штук і периферійне обладнання та приладдя до них; флеш-карти у кількості не більше трьох штук;
14	одна переносна друкарська машина;
15	калькулятори, електронні книжки у кількості не більше двох штук;
16	індивідуальні вироби медичного призначення для забезпечення життєдіяльності людини та контролю за її станом з ознаками таких, що були в користуванні;
17	звичайні та/або прогулянкові дитячі коляски у кількості, що відповідає кількості дітей, які перетинають кордон разом із громадянином, а у разі відсутності дітей - у кількості не більше однієї штуки;
18	одне крісло колісне для осіб з інвалідністю на кожну особу з інвалідністю, яка перетинає митний кордон України, а в разі відсутності такої особи - у кількості не більше однієї штуки;
19	лікарські засоби, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України <u>в порядку та обсягах</u> , визначених Кабінетом Міністрів України;
20	годинники у кількості не більше двох штук;
21	0,5 літра туалетної води та/або 100 грамів парфумів;
22	спортивне спорядження - велосипед, вудка рибальська, комплект альпіністського спорядження, комплект спорядження для підводного плавання, комплект лиж, комплект тенісних ракеток, дошка для серфінгу, віндсерфінгу, комплект спорядження для гольфу, інше аналогічне спорядження, призначене для використання однією особою;
23	спеціальне дитяче харчування для дітей, хворих на фенілкетонурію або інше захворювання, що потребує спеціального харчування, яке не виробляється (не реалізується) в Україні, що переміщується (пересилається) через митний кордон України <u>в порядку та обсягах</u> , визначених Кабінетом Міністрів України;
24	інші товари, призначені для забезпечення повсякденних потреб громадянина, перелік і гранична кількість яких визначаються законами України.

Джерело: [35].